

**ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများ၏ တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်ဆိုင်ရာအခွန်အကောက်များ -
ရှေ့အလားအလာများ**

Roy Bahl and Richard Bird
Georgia State University and University of Toronto
July 2008

ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများတွင် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုဖြေလျှော့ရာတွင် တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်နှင့် ဒေသန္တရအစိုးရများသည် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာဖြေလျှော့ခြင်းဖြင့် ဘတ်ဂျက်ကို ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများအတွက် ထိရောက်အောင် သုံးစွဲလာကြသည်။ ထို့ကြောင့် မဲဆန္ဒရှင်ပြည်သူများသည် ၎င်းတို့ဒေသလိုအပ်ချက်များ ပြည့်ဝလာသဖြင့် ပိုမိုကျေနပ်လာပြီး ဒေသန္တရအစိုးရ၏ အောက်ခြေသို့ တာဝန်ခံမှု downward accountability မြင့်တက်လာသည်။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု အားကောင်းသည့် စနစ်တွင်မူ ဒေသန္တရ အစိုးရသည် ဗဟိုအစိုးရကိုသာ တာဝန်ခံသဖြင့် အပေါ်သို့တာဝန်ခံမှု upward accountability အားကောင်းပြီး ပြည်သူ့လိုအပ်ချက်များကို ထိရောက်စွာ မပေးနိုင်ပေ။

ဘဏ္ဍာရေးဖြေလျှော့မှုကို သက်ဝင်ယုံကြည်သူများက စစ်မှန်သည့် ဘဏ္ဍာရေးဖြစ်လေ လျှော့ချမှုကိုလုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် ပြည်သူ့အကျိုးစီးပွားတိုးတက်လာသည်သာမက ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများတွင် ကြိုတွေ့နေရသော အဓိကပြဿနာများဖြစ်သည့် စီးပွားရေးတိုးတက်မှု၊ ဝင်ငွေရမည့်နည်းလမ်းများအားကောင်းမှု၊ ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများ ဆန်းသစ်တီထွင်မှု၊ ရွေးကောက်ခံအရာရှိများ၏ တာဝန်ခံမှု၊ ဒေသန္တရ အစိုးရများ စွမ်းရည် ပြည့်ဝမှုနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးတွင် အောက်ခြေအဆင့်မှ ပြည်သူများ ပါဝင်လာမှု စသည့် ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းနိုင်လာသည်။ အဆိုပါ ကောင်းကျိုးများရလာရန်မှာ ဒေသန္တရအစိုးရများသည် ၎င်းတို့ ဝန်ထမ်းများအား ထိန်းချုပ်နိုင်ရန် လိုအပ်သကဲ့သို့ ဒေသခံပြည်သူများသည်လည်း ၎င်းတို့အစိုးရအား ရွေးကောက်ပွဲများမှတစ်ဆင့် ထိန်းချုပ်နိုင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ ထို့အပြင် ဒေသန္တရအစိုးရများ၏ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များအား အကဲဖြတ်နိုင်ရန် သတင်းအချက်အလက်များမှာလည်း မဲဆန္ဒရှင် ပြည်သူများက လွယ်လင့်တကူရရှိနေပြီဖြစ်သည်။ သို့သော် ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများမှာမူ အဆိုပါ အချက်အလက်များမှာ မပြည့်စုံသေးပေ။

ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာဖြေလျှော့မှုသည် အစိုးရတစ်ရပ်အတွက် ဝင်ငွေတိုးပွားမှု အားကောင်းလာစေသည်ဆိုသည်မှာ ဒေသန္တရအစိုးရများသည် အခွန်စနစ်တွင် ပိုမိုပါဝင်လာခြင်းဖြင့် တိုင်းပြည်၏ဂျီဒီပီတွင် အခွန်စနစ်ဖြင့်ပိုမိုထည့်ဝင်နိုင်လာကြခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ပုံမှန်အားဖြင့်မူ ဗဟိုအစိုးရများသည် ကုမ္ပဏီဝင်ငွေခွန်၊ တစ်ဦးချင်းဝင်ငွေခွန်၊ ထပ်ဆောင်းအခွန်၊ ယစ်မျိုးနှင့် အကောက်ခွန်များ စုပေါင်းထားသည့် အခွန်စနစ်ကိုသာ ကျင့်သုံးကြသည်။ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများတွင်မူ

အဆိုပါအခွန်ကောက်ခံမှုများ မြင့်မားနေသည်။ ကုမ္ပဏီဇာတိများ၊ ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးချင်းနှင့် မရွှေ့ပြောင်းနိုင်သော ပစ္စည်းပိုင်ရှင်များမှာ ထိုစနစ်ကြောင့် အခွန်ပေးဆောင်ရာတွင် အချိုးပါဝင်မှု နိမ့်ပါးနေသည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်ထောင်စုမှ ဒေသန္တရ အစိုးရများသို့ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ခွဲဝေပေးမှု intergovernmental transfer စနစ်ကို ရေးဆွဲထားခြင်းသည် ဗဟိုအစိုးရမဆောင်ရွက်နိုင်သော သမားရိုးကျဝင်ငွေ၊ စားသုံးမှုနှင့်ကြွယ်ဝမှုအခြေခံအခွန်များကို ပြည့်မီရန် အလားအလာများ ရှိနေသည်။

နိုင်ငံများတွင် ဒေသန္တရအစိုးရများသည် ကုမ္ပဏီပိုင်ဆိုင်မှုရောင်းချခြင်း၊ လုပ်ငန်း လိုင်စင်များ၊ အဖိုးအခများနှင့် ပစ္စည်းခွန်အမျိုးမျိုး စသည့်အခွန်ကောက်ခံမှုပုံစံများ၊ အုပ်ချုပ်ရေး နည်းလမ်းများဖြင့် အခွန်အခြေခံတိုးမြှင့်လာအောင် ဆောင်ရွက်ကြသည်။ ဒေသအစိုးရများ အနေဖြင့် အချို့အခွန်များကောက်ခံရာတွင် အားသာမှုများရှိသည်။ ၎င်းတို့သည် လိုင်စင်အမျိုးမျိုး ထုတ်ပေးခြင်းနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ ပစ္စည်းပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် မြေယာအခြေခံသည့် လုပ်ငန်းများ စသည်ဖြင့် ကိစ္စအမျိုးမျိုးကို ထိန်းကြောင်းလုပ်ကိုင်ကြရသည်။ ထို့ကြောင့် ၎င်းတို့အနေဖြင့် ဒေသအတွင်း စီးပွားရေးလုပ်ငန်းအမျိုးမျိုးကို ဖော်ထုတ်ရန်အခွင့်အလမ်းများရှိနေပြီး အဆိုပါ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ ပိုင်ဆိုင်မှုများနှင့် လုပ်ငန်းများကို သိရှိနိုင်လာသည်။ ဒေသအစိုးရသည် ဝင်ငွေ တိုးတက်လာရန် ဗဟိုအစိုးရနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် အဆိုပါလုပ်ငန်းများလုပ်ဆောင်ရန် အလားအလာ ပိုရှိပါသည်။

သမားရိုးကျ ဘဏ္ဍာရေး ဖက်ဒရယ်ပုံစံတွင်မူ ဒေသအစိုးရများအတွက် အဆိုပါ အခွန်အခြေခံများကို ကန့်သတ်ထားသည်။ လွယ်ကူရှင်းလင်းသည့် ဒေသန္တရအခွန်ဆိုသည်မှာ ဒေသအတွင်းနေထိုင်သော ပြည်သူများထံမှသာ ကောက်ခံပြီး၊ ဒေသန္တရအစိုးရနှင့် ဗဟိုအစိုးရ အကြား သဟဇာတ ပျက်ပြားစေမည့် သို့မဟုတ် ပြိုင်ဆိုင်မှုများ ဖြစ်ပေါ်လာစေမည့် အခွန်ကောက်ခံမှု မဟုတ်ပေ။ ထိုအခြေအနေကို ကျော်လွှားနိုင်သည့် တစ်ခုတည်းသော အခွန်မှာ ပစ္စည်းခွန်ဖြစ်ပြီး မော်တော်ယာဉ်ခွန်နှင့် သုံးစွဲခကောက်ခံမှုများမှာ ဒုတိယဖြစ်ပါသည်။ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများတွင် ဗဟိုအစိုးရအနေဖြင့် ဒေသအစိုးရများအား ရောင်းခွန်နှင့် ဝင်ငွေခွန်များကို မကောက်ခံစေဘဲ ပစ္စည်းခွန်တစ်ခုတည်းသာ ကောက်ခံသည့် မူဝါဒချမှတ်ခြင်းသည် သမားရိုးကျ အစဉ်အလာဖြစ်နေသည်။ ထိုသို့ဗဟိုကဒေသအစိုးရအား မကောက်ခံခိုင်းသည့် အဓိက အကြောင်း အရင်းမှာ မက်ခရိုစီးပွားရေးထိန်းချုပ်မှု ပျက်ယွင်းသွားမည်ကို စိုးရိမ်သောကြောင့်လည်းဖြစ်သည်။ အဓိက အခြေခံအဆောက်အဦများအား ထိန်းချုပ်ရန်လည်းဖြစ်သည်။ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ဖြေလျှော့မှုတွင် ငွေလုံးငွေရင်းများကို အများအပြား သုံးစွဲသည့် ဗဟိုအစိုးရမှ အရင်းအမြစ်များအား ကုန်စည်နှင့်ဝန်ဆောင်မှု စားသုံးမှုအတွက် အဓိကသုံးစွဲသည့် ဒေသအစိုးရများသို့ ခွဲဝေပေးခြင်း ဖြစ်သည်။ အခြေခံအဆောက်အဦများတွင် သုံးစွဲမှုကို လျှော့ချလိုက်လျှင် အမျိုးသားဖွံ့ဖြိုးနှုန်းကို ထိခိုက်နိုင်လာသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာဖြေလျှော့မှုသည် အစိုးရငွေလုံးငွေရင်း

ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကိုလည်း ပြောင်းလဲသွားနိုင်သည်။ အကြောင်းမှာ နိုင်ငံတော်၏ဦးစားပေး လုပ်ငန်းစဉ်များသည် ဒေသအစိုးရ လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် မတူညီသောကြောင့်ဖြစ်သည်။

ဘဏ္ဍာရေးဖြေလျှော့မှုသည် ကိုယ်ပိုင်ဝင်ငွေ အရင်းအမြစ်ကိုသာ အမှီပြုနေရသဖြင့် ဒေသအစိုးရများအား ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ စွမ်းရည် မြှင့်တက်လာစေသည်။ ဥပမာ မြို့ကြီးများတွင် အခွန်အခြေခံ tax base ပြည့်မှီရန် လွယ်ကူပြီး ထိုအခွန်များ ကောက်ခံနိုင်ရန်လည်း အုပ်ချုပ်ရေး အားကောင်းသည်။ ဝင်ငွေဖြေလျှော့ခြင်းသည် ဒေသအတွင်း မညီမျှမှုများကို ဖြစ်ပေါ်လာစေသည်။ နောက်ဆုံးအချက်မှာ ဘဏ္ဍာရေးဖြေလျှော့မှုသည် ရရှိမည့် အကျိုးအမြတ်ထက် ကုန်ကျစရိတ် ပို၍များပြားနေပါသည်။ ဒေသအစိုးရများတွင် အခွန်များကို ပြည့်မှီအောင်ကောက်ရန် အုပ်ချုပ်ရေး အရည်အသွေး နိမ့်ပါးနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ဗဟိုအစိုးရနှင့် တာဝန်ထမ်းဆောင်ရာတွင် ထပ်တူညီနေသဖြင့် နှစ်ဆပွားပြီး လာဘ်စားမှုဖြစ်လာသည်။

အထက်ပါ ပြဿနာများမှလွဲလျှင် ဒေသအစိုးရများအား အခွန်ကောက်ခံစေခြင်းကို ကန့်ကွက်သည့် ခိုင်မာသည့် အဆိုများ မတွေ့ရပေ။ ဒေသခံပြည်သူများသည် ဒေသအခွန်အခများဖြင့် ဒေသဝန်ဆောင်မှုများအတွက် အသုံးပြုသည်ဆိုလျှင် ထိုဒေသရှိ အရာရှိများသည် တာဝန်ခံမှု ရှိလာသည်။ ထိုအချက်ကို အားကောင်းစေရန်မှာ ဒေသအခွန်များသည် ဒေသပြည်သူများအတွက် ထင်သာမြင်သာရှိစေပြီး ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးမဖြစ်ရန် လိုအပ်သည်။

ဒေသအစိုးရများအတွက် ဘဏ္ဍာရေးဖြေလျှော့သည့် စည်းမျဉ်းများတွင် ကိုယ်ပိုင် ဝင်ငွေရင်းမြစ်များကို အားကိုးခြင်းသည်လည်း အားသာချက်တစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ကိုယ်ပိုင်ဝင်ငွေ ရင်းမြစ်မှ ထည့်ဝင်ခြင်းသည် ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများအပေါ် အခွန်ကောက်ခံမှု မြှင့်တက်လာပြီး ဒေသအစိုးရ အသုံးစရိတ်ကိုမူ လျှော့ချရန် ဖိအားပေးသည်။ ဖွံ့ဖြိုးဆဲတိုင်းပြည်အများစုတွင် ဘဏ္ဍာငွေခွဲဝေမှုကို အဓိက မှီခိုကြပြီး ထိုခွဲဝေမှုကြောင့် သုံးစွဲမှုကို အကျိုးမသက်ရောက်စေရန် ဆောင်ရွက်ကြရမည်။

ဖွံ့ဖြိုးသောတိုင်းပြည်များတွင်မူ ဒေသအစိုးရများသို့ အခွန်ကောက်ခံခွင့် ပေးခြင်းမှာ မဆန်းပေ။ အခြားတစ်ဘက်တွင် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုနှင့် ကနေဒါတွင် ပြည်နယ်တွင်း ကုန်သွယ်မှုကို မထိခိုက်သည့် မည်သည့်အခွန်ကိုမဆိုကောက်ခံရန် လုံးဝကင်းလွတ်ခွင့် ပေးထားသည်။ ဒိန်းမတ်နိုင်ငံ နှင့် ဆွီဒင်နိုင်ငံတို့တွင် ဒေသအစိုးရအသုံးစရိတ် တစ်ဝက်နီးပါးမှ ဒေသအခွန်မှ ရရှိသည်။ ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံတွင် ဒေသအခွန်များမှ ရငွေသည် ဂရန်များမှ ရငွေထက်မြင့်မားနေသည်။ ဂျပန်နိုင်ငံတွင်မူ ဒေသအစိုးရအခွန်ကောက်ခံမှုစနစ်သည် အခြား စက်မှုတိုင်းပြည်များထက် နောက်ကျနေသော်လည်း ယခုအခါ အစိုးရတွင်း ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု ပြုလုပ်နေပြီး ဒေသအစိုးရများသို့ အခွန်လုပ်ပိုင်ခွင့် ပိုပေးနိုင်ရန် ကြိုးစားလာကြသည်။

ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံအများစုတွင်မူ ဗဟိုအစိုးရမှာ ဒေသအစိုးရသို့ အခွန်လုပ်ပိုင်ခွင့် ခွဲဝေပေးရန် ငြင်းဆန်နေသေးသည်။ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများတွင် ဒေသအခွန်သည် အခွန်စုစုပေါင်း၏

၁၀% သာရှိပြီး စက်မှုတိုင်းပြည်များတွင် ၂၀% ရှိသည်။ အဆိုပါအချက်မှာ လွန်ခဲ့သည့် နှစ် ၃၀ အတွင်း ပြောင်းလဲလာသည်။ အဆိုပါတိုင်းပြည်များတွင် ဒေသန္တရ အစိုးရ၏ အသုံးစရိတ်မှာ ဘဏ္ဍာငွေခွဲဝေပေးမှုကိုသာ အခြေခံသည်။ အချို့အခွန်များမှာ ကုန်ကျစရိတ်များပြီး ကောက်ခံရန် ခက်ခဲသည်။ ဥပမာ ပါကစ္စတန်နိုင်ငံတွင် စိုက်ပျိုးရေး ဝင်ငွေခွန်၊ ဝန်ဆောင်မှုနှင့် ပစ္စည်းပိုင်ဆိုင်မှု အခွန်များကောက်ခံရန် ဒေသအစိုးရအား ခွင့်ပြုခဲ့သည်။ အကျိုးဆက်မှာ ဒေသအစိုးရ အခွန်ဝင်ငွေသည် စုစုပေါင်း GDP ၏ ၁% အောက်လျော့နည်းနေသည်။ ကမ္ဘောဒီးယား၊ တရုတ်နှင့် ဗီယက်နမ် နိုင်ငံများတွင်လည်း အလားတူပင် ဒေသတွင်း အရင်းအမြစ်များမှ အခွန်ကောက်ခံမှု နည်းပါးပြီး စုစုပေါင်းဝင်ငွေ၏ ၅%အောက် လျော့နည်းကြသည်။ အခြားတဘက်တွင်လည်း အချို့ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများဖြစ်သည့် ဖိလစ်ပိုင်၊ ဘရာဇီး၊ ကိုလံဘီယာနိုင်ငံများတွင် ဒေသအစိုးရ အသုံးစရိတ် ၏ သုံးပုံတစ်ပုံနှင့်အထက်သည် ကိုယ်ပိုင်ဝင်ငွေနည်းလမ်းများမှ ရရှိသည်။ ထိုနိုင်ငံများတွင် ဒေသအစိုးရများသည် လုပ်ငန်းခွန်များနှင့် ပစ္စည်းခွန်များကိုကောက်ယူနိုင်သည်။

ဒေသန္တရ အစိုးရအတွက် အခွန်ဆိုသည်မှာ အဘယ်နည်း။

အဓိကပြဿနာ နှစ်ခုရှိသည်။ ပထမမှာ ဗဟိုအစိုးရသည် မည်သည့်အခွန်ကိုမဆို ဒေသန္တရအစိုးရများထက် ပိုမိုထိရောက်စွာ ကောက်ယူနိုင်သည်။ ဒုတိယအချက်မှာ ဒေသအစိုးရများ အတွက် အခွန်အခြေခံသည် အခြေအနေတစ်မျိုးနှင့် တစ်မျိုးပေါ် မူတည်ပြီးပြောင်းလဲနေသည်။ ပထမပြဿနာမှာ ဒေါ်လ်ဂိုက်မညီမျှမှုကို ဖော်ပြနေပြီး ဒုတိယပြဿနာမှာ အလျားလိုက် မညီမျှမှုကို ဖော်ပြနေသည်။ အဆိုပါပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရန်မှာ ဗဟိုအခွန်ကိန်းဂဏန်းများကို ပြင်လွယ် ရမည်။ ဒေါ်လ်ဂိုက်မညီမျှမှုကို ဝင်ငွေခွဲဝေမှု ချိန်ညှိခြင်းဖြင့် ပြင်ဆင်နိုင်သော်လည်း အလျားလိုက် မညီမျှမှုကိုမူ အခွန်ပိုကောက်နိုင်သည့် အခြေအနေရှိသည့် ဒေသအစိုးရများအား အခွန်ကောက်ရန် လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးပြီး မကောက်နိုင်သူများအတွက်မူ မညီမျှမှုများ ဖြစ်လာစေသည်။ ထို့ကြောင့် ဒေသတွင်းမညီမျှမှုများပြားသည့် နိုင်ငံများ၌ ပိုမိုဆင်းရဲသည့်ဒေသများတွင် ဘဏ္ဍာငွေပိုခွဲပေးခြင်း သည် အခွန်ဖြေလျှော့ခြင်းထက် ပိုလိုအပ်သည်။

ဒေသန္တရ အခွန်ဆိုသည်မှာ အဘယ်နည်း။

ဒေသန္တရအခွန်ကို သတ်မှတ်ရာတွင် အောက်ပါ အချက်ခြောက်ချက်မှာ ထင်ရှားသည်။

- (၁) ဒေသအစိုးရကိုယ်တိုင် အခွန်ကောက်ခွင့် မကောက်ခွင့် ဆုံးဖြတ်နိုင်သည်။
- (၂) ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် အခွန်အခြေကို အတိအကျ သတ်မှတ်နိုင်သည်။
- (၃) ၎င်းတို့သည် အခွန်နှုန်းကို ဆုံးဖြတ်နိုင်သည်။
- (၄) တိုက်ရိုက်အခွန်များတွင် မည်သည့် အခွန်ထမ်းအပေါ်တွင်မဆို အခွန်ကောက်ယူနိုင်သည်။

(၅) အခွန်ကို အုပ်ထိန်းနိုင်သည်။

(၆) သူတို့ကောက်ခံရသမျှကို သိမ်းဆည်းနိုင်သည်။

လက်တွေ့တွင်မူ အခွန်များမှာ အဆိုပါအချက်များမှ တစ်ချက်နှစ်ချက်သာ ပြည့်စုံပြီး ကောက်ခံခွင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်မှာလည်း မထင်ရှားပေ။

ဥပမာ - အာဂျင်တီးနားနိုင်ငံတွင် ဒေသအခွန်များကို လုပ်ထုံးများခွင့်ပြုသော်လည်း အခွန်အခြေခံနှင့် အခွန်နှုန်းထားများမှာ ဗဟိုအစိုးရကသတ်မှတ်ပြီး ကောက်ခံသည်။ ဖွံ့ဖြိုးဆဲ နိုင်ငံများတွင် အခွန်များမှာ ထိုနည်းအတိုင်းဖြစ်သည်။ အဓိကအကြောင်းရင်းမှာ အဆိုပါ အခွန်များသည် ဗဟိုအစိုးရအခွန်များအား ဒေသအစိုးရသို့အကုန်လုံး သို့မဟုတ် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ခွဲဝေပေးထားခြင်းသာဖြစ်သည်။ ဂျာမနီနိုင်ငံတွင် ထိုအချက်မှာ မြင်သာပြီး ဘဏ္ဍာငွေ လွှဲပြောင်းမှု ပမာဏနှင့် ဒေသတွင်းကောက်ခံမှု ပမာဏအကြားတွင် ဆက်စပ်မှုမရှိပေ။ တရုတ်နိုင်ငံတွင်မူ ကောက်ခံရသည့် အပေါ်တွင် ဝင်ငွေ ထည့်ဝင်ခြင်း အတိုင်းအတာရှိနေသည်။

အခြားတစ်ဖက်တွင်လည်း ဗဟိုမှဘဏ္ဍာငွေလွှဲပြောင်းသည့် အစီအစဉ်တွင် ဗဟို အခွန်များပါဝင်လာပြီး ၎င်းတို့ကို ဒေသအခွန်များဖြစ်လာသည်။ ဥပမာ ဒေသအစိုးရသည် (၁) အခွန်ကောက်မကောက်ကို ဆုံးဖြတ်နိုင်သည်။ (၂) အခွန်အခြေကို သတ်မှတ်နိုင်သည်။ (၃) အခွန်နှုန်းကို သတ်မှတ်နိုင်သည်။ (၄) ဝင်ငွေအားလုံးကို ရယူနိုင်သည်။ ဗဟိုအစိုးရမှ ကောက်သည်ဆိုလျှင်ပင် အခွန်ကောက်အေးဂျင့်အဖြစ်သာ ဗဟိုက ဆောင်ရွက်သည်။ ဒေသများသည် ဗဟိုအစိုးရအား အခွန်ကောက်အေးဂျင့်အဖြစ် ဝန်ဆောင်မှုပေးရန်သာ စာချုပ်ထားသည်။ ထိုအချက်တွင် စာရင်းကိုင်သဘောအရကြည့်လျှင် မည်သည့် ဘဏ္ဍာငွေလွှဲပြောင်းမှုမှ မပါဝင်ပေ။

ဥပမာ ဘရာဇီးနိုင်ငံတွင် ပြည်နယ်များသည် ၎င်းတို့၏ တန်ဖိုးဖြည့်အခွန် VAT (ICMS) ကိုကောက်ခံပြီး ထိုအခွန်များမှ ဗဟိုမှ ချမှတ်သောအခွန်များဖြစ်သည်။ တရုတ်နိုင်ငံတွင် တန်ဖိုးဖြည့်အခွန် VAT သည် ဒေသအစိုးရများနှင့် အခြေခံပေါ်မူတည်ပြီး ကောက်ခံသည်။ ကနေဒါနိုင်ငံ၊ ကွီဘက်ပြည်နယ်တွင် ဖက်ဒရယ်ထပ်ဆောင်းအခွန်ကို ဒေသအစိုးရက ကောက်ခံပြီး ဗဟိုအစိုးရသို့ ပြန်လွှဲပေးသည်။ အခြားတစ်ဘက်တွင်မူ အခြားပြည်နယ်သုံးခုတွင် ဒေသဆိုင်ရာ ထပ်ဆောင်းအခွန်များအား ဖဒရယ်အစိုးရက ကောက်ခံပြီး ဒေသအစိုးရသို့ ပြန်လွှဲပေးသည်။ အဆိုပါကိစ္စရပ်များတွင် မည်သည့်ကိစ္စ၌ ဒေသအခွန်သည် အားအကောင်းဆုံးဖြစ်သနည်း။ အယူအဆနှင့်အတွေ့အကြုံများအရ ကနေဒါနိုင်ငံ၊ ကွီဘက်ပြည်နယ်တွင် အားအကောင်းဆုံးဖြစ်ပြီး ဒေသအစိုးရများသည် ၎င်းတို့၏ ထပ်ဆောင်းအခွန်များကို ၎င်းတို့ ကိုယ်တိုင် မကောက်သည့် ပြည်နယ်များတွင်လည်း တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအားကောင်းသည်။ အကြောင်းမှာ ဒေသန္တရအခွန်ကောက်မှု

လုပ်ပိုင်ခွင့်တွင် အရေးကြီးဆုံးမှာ နိုင်ငံရေးအရ မည်သူသည် အခွန်နှုန်းထားများကို သတ်မှတ်နိုင်သည်မှာ အရေးကြီးသည်။ ဒေသန္တရအစိုးရများအပေါ် မှီခိုရသည့် ဒေသန္တရအခွန်စနစ်တွင် တာဝန်ယူမှု တာဝန်ခံမှုမှာ ၎င်းတို့ဝင်ငွေ ကောက်ယူနိုင်မှုနှင့် ပြည်သူများအပေါ် ပွင့်လင်းစွာ တာဝန်ခံမှုအပေါ် မူတည်သည်။

ကောင်းမွန်သည့် ဒေသန္တရအခွန်ဆိုသည်မှာ အဘယ်နည်း။

ဒေသအစိုးရများအတွက် ဝင်ငွေရရှိရန်ဆောင်ရွက်ရာတွင် အခြေခံ လေးချက်ရှိသည်။

- (၁) ပထမအချက်မှာ ဒေသန္တရအခွန်များသည် အရင်းအမြစ်ခွဲဝေပိုင်းခြားမှု မဖြစ်ရပေ။
- (၂) ဒုတိယအချက်မှာ အစိုးရအဆင့်ဆင့်တိုင်းသည် နိုင်ငံရေးအရတာဝန်ယူရမည့် အသုံးစရိတ်များအတွက် ဝင်ငွေနည်းလမ်းများအား တာဝန်ယူမှု အပြည့်ရှိရမည်။
- (၃) တတိယအချက်မှာ အကောင်းဆုံးအခြေအနေတွင် အချမ်းသာဆုံး ဒေသန္တရအစိုးရများသည် ၎င်းတို့ဒေသခံပြည်သူများအတွက် အကျိုးကျေးဇူးရစေမည့် ဝန်ဆောင်မှုများပေးရာတွင် ၎င်းတို့အရင်းအမြစ်များမှသုံးစွဲရန်အတွက် ကိုယ်ပိုင် ငွေအရင်းအမြစ်များ လုံလောက်မှုရှိရမည်။
- (၄) စတုတ္ထအချက်မှာ ဒေသန္တရဝင်ငွေများသည် ၎င်းတို့ဒေသခံပြည်သူများ၏ ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုး သာဖြစ်သည်။ အကြောင်းမှာ ၎င်းတို့သည် ဒေသမှဝန်ဆောင်မှုများထံမှ အကျိုးခံစားခွင့်ရမည် ဖြစ်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။

ဒေသန္တရအခွန်သည် အောက်ပါ အချက်အလက်များ ပြည့်မီရန် လိုအပ်သည်။

- (၁) အခွန်အခြေခံ (tax base) သည်ကိန်းသေဖြစ်ရမည်ဖြစ်ပြီး ဒေသအစိုးရအနေဖြင့် နှုန်းထား အပြောင်းအလဲပြုလုပ်ရာတွင် အခွန်အခြေမပျောက်သွားစေရန်ဖြစ်သည်။
- (၂) အခွန်အမြတ်သည် ဒေသလိုအပ်ချက်များကို ပြည့်မီရမည်ဖြစ်ပြီး အချိန်ကြာလာသည်နှင့်အမျှ ကျော်လွန်ရမည်ဖြစ်သည်။ (ဆိုလိုသည်မှာ အသုံးစရိတ်များကဲ့သို့ အမြန်အဆန် တိုးပွားလာနိုင်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။)
- (၃) အခွန်အမြတ်သည် တည်ငြိမ်ရမည်ဖြစ်ပြီး အချိန်ကြာလာသည်နှင့်အမျှ ခန့်မှန်းနိုင်ရမည် ဖြစ်သည်။
- (၄) အခွန်ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးကို ဒေသခံမဟုတ်သည့် ပြည်သူများထံသို့ လွှဲပြောင်းပေးရန် မဖြစ်နိုင်ပေ။
- (၅) အခွန်အခြေခံ (tax base) သည် ထင်သာမြင်သာရှိပြီး တာဝန်ယူမှု တာဝန်ခံမှု ရှိရမည်ဖြစ်သည်။
- (၆) အခွန်သည် အခွန်ထမ်းပြည်သူများအတွက် သင့်လျော်သည့် အခွန်ဖြစ်ရမည်။
- (၇) အခွန်ကို ကျွမ်းကျင်ထိရောက်ပြီး လွယ်ကူစွာ ကောက်ခံထိန်းသိမ်းနိုင်ရမည်။ ကောက်ခံထိန်းသိမ်းမှု ကုန်ကျစရိတ်သည် သင့်လျော်ရမည်။

အထက်ပါအချက်များကို အမြဲလိုအပ်နေပြီး ညီမျှနေရမည်ဟု လူတိုင်းက သဘောတူမည်

မဟုတ်ပေ။ ဥပမာ - ဒေသအစိုးရများသည် ၎င်းတို့ရွေးချယ်သည့် အခွန်နှုန်းထားများအလိုက် အခွန်အခြေခံ တိုးပွားလာမှု အကျိုးဆက်များ သို့မဟုတ် ငွေဖောင်းပွမှုကြောင့် တိုးပွားမှုများအတိုင်း ဆပွားရမည်လား။ ဗဟိုအစိုးရနှင့် ဒေသအစိုးရ နှစ်ရပ်လုံးအတွက် ဒေသအခွန်ဟူသည့် ရှုထောင့်မှ ကြည့်လျှင်လည်း မလွယ်ကူပေ။ အစိုးရနှစ်ရပ်စလုံးက အခွန်အခြေခံသည် မပြောင်းလဲနိုင်ရမည်။ အခွန်ကောက်ခံမှုသည် တည်ငြိမ်ပြီး ဒေသလိုအပ်ချက်ကို ဖြည့်ဆည်းနိုင်ရမည်ဟု သဘောတူ နိုင်သည်။ တဖက်တွင်လည်း ဗဟိုအစိုးရသည် အခွန်ဝန်ထုပ်ကို အခြားဒေသများသို့ လွှဲပြောင်းခြင်း မပြုဘဲ ဒေသအခွန်အခြေခံသည် ပွင့်လင်းမြင်သာမှု ရှိရမည်။ ဒေသန္တရအစိုးရအားလုံးသည် တူညီကြသည်မဟုတ်သောကြောင့် တိုင်းပြည်အများစုတွင် ပြည်နယ်အဆင့်နှင့် ဒေသအဆင့်များ တွင်လည်းကောင်း အစိုးရအဆင့်ဆင့်နှင့် ရှုပ်ထွေးမှုများကြောင့် အခွန်ကောက်ခံမှု မတူညီပေ။

မည်သည့်အခြေအနေတွင်မဆို အဓိကအရေးကြီးသည်မှာ ဒေသန္တရအစိုးရများသည် ကိုယ်ပိုင်လွတ်လပ်ခွင့် အတိုင်းအတာရှိပြီး၎င်းတို့၏ ဝင်ငွေအချိုးကျပါဝင်မှုနှင့် အဆင့်များကို ပြောင်းလဲနိုင်ရန်အတွက် ဒေသဆိုင်ရာ လွတ်လပ်မှုနှင့် တာဝန်ခံမှု တာဝန်ယူမှု ရှိရမည်။ ထိုအခြေအနေမျိုးကို ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများတွင် တွေ့ခဲ့သော်လည်း အခွန်သည် ပြည်သူလိုအပ်ချက်များ ကို ဖြည့်ဆည်းနိုင်ပြီး ဒေသခေါင်းဆောင်များအား ၎င်းတို့ ပြည်သူများအပေါ် တာဝန်ခံမှု ပိုလာစေသည့် လက်နက်တစ်ခုဖြစ်လာလျှင် ဒေသဝင်ငွေအတွင်း အခွန်နှုန်းထား ပြောင်းလဲမှုသည် အလွန်အရေးကြီးသည်။

အချို့ကပြောကြသည်မှာ ဒေသအစိုးရများအား ကန့်သတ်ထားသည့် အခွန်ကောက်ခံမှု အာဏာကို ပေးလိုက်လျှင်ပင် ၎င်းတို့သည် ထိုဝင်ငွေအခွင့်အလမ်းများအား အပြည့်အဝမသုံးနိုင်ဘဲ ဝန်ဆောင်မှုများလည်း ညံ့ဖျင်းသွားသည်။ ဘဏ္ဍာငွေခွဲဝေမှုအား သေချာ ဒီဇိုင်းရေးဆွဲနိုင်လျှင် ထိုပြဿနာဖြစ်လာမည်မဟုတ်ပေ။ ဝန်ဆောင်မှုများသည် တစ်နိုင်ငံလုံး အတိုင်းအတာနှင့်ယှဉ်လျှင် အရေးကြီးသည့် ဝန်ဆောင်မှုများဖြစ်လျှင်သော်လည်းကောင်း (ဥပမာ သုတေသန) စံနှုန်းများကောင်းမွန်ရန် တမျိုးသားလုံးအရေးဖြစ်လျှင်သော်လည်းကောင်း (ဥပမာ ဆင်းရဲမှုလျှော့ချရေး) ၎င်းတို့ကို ဘဏ္ဍာငွေ ထောက်ပံ့ရမည်ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့ ပြည့်မီမှုရှိမရှိ ဗဟိုအစိုးရက စောင့်ကြည့်ရမည်။ အကယ်၍ တစ်မျိုးသားလုံးအရေးမဟုတ်လျှင် ဗဟိုအစိုးရက အဘယ်ကြောင့်စောင့်ကြည့်ရမည်နည်း။

ရလဒ်မှာ ဒေသန္တရအစိုးရများသည် အခွန်စနစ်လွတ်လပ်မှုတွင် တစ်နေရာနှင့် တစ်နေရာမတူညီကြပေ။ အချို့က အခွန်နှုန်းမြင့်ပြီး အချို့ကနိမ့်သည်။ ဗဟိုအစိုးရက ထိုစနစ်အား တပြေးညီပြုလုပ်လျှင်လည်း ထိရောက်မည်မဟုတ်ပေ။ ဖြေလျှော့ရေးသမားကဆိုသည်မှာ ဒေသခွန်များသည် ဒေသဝန်ဆောင်မှုများ ကောင်းမွန်စေရန် အသင့်လျော်ဆုံး အကျိုးအမြတ်ရသည့် ပေးဆောင်မှုများသာဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့၏ အရည်အသွေး၊ အရေအတွက်၊ ထိရောက်မှုနှင့် ကုန်ကျစရိတ်များမှာလည်း တစ်နေရာနှင့် တစ်နေရာ မတူညီပေ။

ဒေသခံမဲဆန္ဒရှင်များသည် ၎င်းတို့ဒေသအစိုးရကို နှစ်သက်လျှင်သော်လည်းကောင်း၊ မနှစ်သက်လျှင်သော်လည်းကောင်း နောင်ရွေးကောက်ပွဲတွင် ဆုံးဖြတ်နိုင်သည်။ အမှားလုပ်နိုင်ရန် လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် အမှား၏ အကျိုးဆက်များကို ခံစားခွင့်များမှာ မည်သည့်တိုင်းပြည်တွင်မဆို ဒေသန္တရ လွတ်လပ်မှုများအတွက် အရေးကြီးသည့် အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သည်။ ဒေသအစိုးရများအား ဒေသဘဏ္ဍာငွေနှင့် ပတ်သက်ပြီး လွတ်လပ်မှုအတိုင်းအတာ တစ်ခုပေးထားလျှင် အမှားများ ပြုလုပ်ခွင့်ပေးထားလျှင် (ပြည်သူများကိုတာဝန်ခံရမည်ဖြစ်သည်) တာဝန်ယူနိုင်သော တုံ့ပြန်မှုအား ကောင်းသော ဒေသအစိုးရများ ပေါ်ပေါက်လာမည်ဖြစ်သည်။ ကောင်းမွန်သော ဒီမိုကရေစီနှင့် လုံလောက်သော အချက်အလက်များမရလျှင် ဒေသအခွန်များ မကောက်နိုင်လျှင် ဘဏ္ဍာငွေများ အား ထိရောက်စွာမသုံးစွဲနိုင်လျှင် ဘဏ္ဍာငွေလွှဲပြောင်းမှုများမှာ မအောင်မြင်နိုင်ပေ။ ၎င်းအစိုးရအား မဖယ်ရှားနိုင်သော်လည်း ပြန်လည်ရွေးကောက်ခံကြရမည်ဖြစ်သည်။ ဘဏ္ဍာရေးခွဲဝေမှုအား စနစ်တကျမရေးဆွဲထားသော တိုင်းပြည်များတွင် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု ဖြေလျှော့ရေးမှာ ပြဿနာများ ရှိပြီး မူဝါဒရလဒ်များမှာလည်း ကျေနပ်စရာမရှိပေ။

အခြားအန္တရာယ်တစ်ခုမှာ ဒေသန္တရအစိုးရများသည် ဝင်ငွေကို ၎င်းတို့ တာဝန်မခံ နိုင်သော ဇာစ်မြစ်များမှရယူနိုင်သဖြင့် ၎င်းတို့တည်ရှိမှုနှင့်စွမ်းရည်အတွက် မေးခွန်းထုတ်စရာ ဖြစ်လာသည်။ ထိုအခြေအနေကိုဖြေရှင်းရန် အဆင့်နှစ်ဆင့်ရှိသည်။ ပထမအဆင့်မှာ ဒေသအစိုးရ များအား ဒေသခံမဟုတ်သည့် ပြည်သူများထံမှ အခွန်ကောက်ခံမှုကို ကန့်သတ်ရမည်။ ဥပမာ သယံဇာတထုတ်ကုန်များ၊ အရောင်းခွန်များနှင့် ဒေသခံမဟုတ်သည့် ပစ္စည်းခွန်များဖြစ်သည်။ ဒုတိယအဆင့်မှာ တပြေးညီအခွန်အခြေခံကို ဒေသန္တရအစိုးရများအတွက် ချမှတ်ရမည်ဖြစ်သည်။ (မြို့ကြီးများ၊ မြို့ငယ်များနှင့် ကျေးလက်ဒေသများ စသည်ဖြင့် တနေရာနှင့် တနေရာ ကွဲပြားနိုင်သည်။) ဒေသများကိုယ်တိုင် ပြင်ဆင်နိုင်သည့် နှုန်းထားပြောင်းလဲမှုကို ခွင့်ပြုပြီး မလိုလားအပ်သည့် ပြိုင်ဆိုင်မှုများနှင့် အမြတ်ထုတ်မှုများ မဖြစ်လာစေရန် ကာကွယ်ရမည်။ မသင့်လျော်သည့် အခွန်အခြေခံအား ဒေသအစိုးရများသို့ ပြဌာန်းလ ျှင် မလိုလားအပ်သည့် ပြိုင်ဆိုင်မှုများနှင့် မလျော်ကန်သည့် အခွန်များ ကောက်ခံလာနိုင်သည်။ တဖက်တွင်လည်း မလုံလောက်သည့် အခွန်အခြေခံကို ပြဌာန်းလျှင် မလိုလားအပ်သည့် အခကြေးငွေများ၊ ပုံမှန်ဘတ်ဂျက်ဖြစ်စဉ်တွင် မပါဝင်သော တရားမဝင်မဟုတ်သည့် ကောက်ခံမှုများဖြစ်လာနိုင်သည်။

တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အစိုးရများအားငွေကြေးထောက်ပံ့ခြင်း

အိန္ဒိယ၊ ဘရာဇီး၊ ပါကစ္စတန်၊ တောင်အာဖရိကနှင့် ရုရှ စသည့်နိုင်ငံများ၏ ပြည်နယ် အစိုးရများတွင် အခွန်စနစ် ပြဋ္ဌာန်းမှုသည် အကောင်းဆုံးမဟုတ်သေးပေ။ ယေဘုယျပြဿနာမှာ ရငွေနှင့် အသုံးစရိတ်အကြား ဒေါ်လိုက် မညီမျှမှု ဖြစ်ပေါ်သဖြင့် လွတ်လပ်မှု၊ ထိရောက်မှုနှင့် တာဝန်ခံမှုမှာ ရှုပ်ထွေးလာသည်။ အခြားပြဿနာတစ်ခုမှာ လက်ရှိရှုပ်ထွေးခဲ့သော၊ ရှုပ်ထွေးနေသည့် စနစ်မှာ ကုန်ကျစရိတ်များရှိနေသည်။ အုပ်ချုပ်ရေး ကုန်ကျစရိတ်၊ အလျော့ပေးကုန်ကျစရိတ်၊ နည်းပါးလာသည့်ရင်းမြစ်များမှာ မထိရောက်သည့်အတွက်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ကုန်ကျစရိတ် များဖြစ်သည်။

သီအိုရီအရဆိုလျှင် အစိုးရအလွှာအသီးသီးသည် အခွန်နှင့် ပြည်သူ့အသုံးစရိတ် အကျိုးအမြတ်များမှာ အနီးစပ်ဆုံးဖြစ်ရမည်။ မဲဆန္ဒနယ် ဒေသတစ်ခုအတွင်းနေထိုင်သူများသည် အစိုးရအား ပေးဆောင်ပြီး ထိုပေးဆောင်မှုများအတွက် ပြန်လည်ရယူကြသည်။ (ဆိုလိုသည်မှာ သူတို့ပေးသည့် အခွန်မှ အသုံးစရိတ်အကျိုးကျေးဇူးများ ပြန်ရသောကြောင့်ဖြစ်သည်။) ပြည်သူများ သည် တစ်နေရာတွင်သာမက အခြားတစ်နေရာတွင်ပါ နေထိုင်လျှင် ဘဏ္ဍာရေး တန်းတူညီမှု စည်းမျဉ်း principle of fiscal equivalence ဖြစ်ပေါ်လာပြီး သူတို့သည် ၎င်းတို့ အကျိုးခံစားခွင့်ရှိသည့် ဒေသများမှ အစိုးရအဆင့်ဆင့်အား အခွန်ပေးဆောင်ကြရမည်။ အဆိုပါ မူဘောင်တွင် အစိုးရတွင်း ဘဏ္ဍာရေးခွဲဝေပေးမှုသည် အဆိုပါမျှခြေကို ထိန်းသိမ်းနိုင်ရန်ဖြစ်သည်။ ဥပမာ တစ်နေရာတွင် ပေးဆောင်ထားသော အခွန်တချို့မှာ အခြားတစ်နေရာတွင် နေထိုင်နေသော ပြည်သူမှ ပေးဆောင်နေခြင်းဖြစ်လျှင် တစ်နေရာမှ အကျိုးအမြတ်များသည် နောက်တစ်နေရာသို့ စီးဆင်းသွားရန်ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံရေး သို့ အုပ်ချုပ်ရေး ထိရောက်မှုများမှာ အစိုးရ အမြင့် အနိမ့် အဆင့်ဆင့်တွင် အခွန်သတ်မှတ်ချက်များပြဋ္ဌာန်းခြင်း သို့မဟုတ် သုံးစွဲခြင်းများ နှင့်ဆိုင်သည်။ လုံလောက်သည့် ဒေသအခွန်များသည် ဘဏ္ဍာရေးကွာဟမှုဖြစ်လာပြီး လွှဲပြောင်းမှုအား ပျောက်သွားစေသည်။ ဒေသန္တရအစိုးရသည် အလွန်ချမ်းသာပြီး အပြည့်အဝ လုံလောက်မှုရှိလျှင် အစိုးရတွင်း ဘဏ္ဍာရေးခွဲဝေမှုဆိုသည်မှာ ဖြစ်ပေါ်လာမည်မဟုတ်ပေ။

စနစ်အတွင်းတွင် ဒေသတွင်းညီမျှစေရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် အစိုးရအထက် အဆင့်မှဂရန်ခွဲဝေပေးခြင်းသည် မာဂျင်လိုင်းအောက်ရောက်သင့်ပြီး ဒေသအစိုးရတိုင်းသည် ၎င်းတို့တာဝန်ယူထားသော အသုံးစရိတ် ဆုံးဖြတ်မှုများပြုလုပ်နိုင်ရန် အခွန်နှုန်းထား အပြည့်အဝ သတ်မှတ်နိုင်ပြီး ဘဏ္ဍာရေးအကြပ်အတည်းဖြစ်လာသည်။

ပြည်နယ်အဆင့်နှင့် ဒေသအဆင့် အခွန်များတွင် အချက်နှစ်ချက်ပြည့်စုံရမည်။ ပထမအချက်မှာ အကြွယ်ဝဆုံးဒေသအဆင့်အား ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ လွတ်လပ်ခွင့်အပြည့်အဝ

ပေးနိုင်သော ပြည့်စုံလုံလောက်သော ဝင်ငွေ ပေးစွမ်းနိုင်ရမည်။ ဒုတိယအချက်မှာ ၎င်းတို့သည် ဒေသအစိုးရများအတွက် ဘဏ္ဍာရေးတာဝန်ယူမှု ပေးစွမ်းနိုင်ရမည်။ ထိုအချက်ကို ပြည့်မှီရန် အလွယ်ကူဆုံးနှင့် အရိုးရှင်းဆုံးနည်းလမ်းမှာ ဒေသအစိုးရများအား ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် အခွန်ကြီးများ အား အခွန်နှုန်းသတ်မှတ်ကောက်ခံခွင့် ပြဋ္ဌာန်းပေးခြင်းဖြစ်သည်။

နိုင်ငံကြီးများအတွက် ဒေသဆိုင်ရာဘဏ္ဍာငွေပြဋ္ဌာန်းရာတွင် အရေးအကြီးဆုံး ပြဿနာတစ်ခုမှာ ၎င်းအစိုးရများ၏ နိုင်ငံရေးအရ တာဝန်ယူရမည့် အပိုင်းများအတွက် ကျေနပ်နှစ်သက်နိုင်မည့် ဝင်ငွေအခြေခံ သတ်မှတ်နိုင်ရေးဖြစ်သည်။ ဒေသန္တရယစ်မျိုးခွန်၊ မော်တော်ယာဉ် နှင့် လောင်စာဆီခွန်များ ကောက်ခံနိုင်သော်လည်း ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံအများစု၌ ဒေသအစိုးရများတွင် အသုံးစရိတ်များ များပြားနေလျှင် ဖြစ်နိုင်ချေနှစ်ခုရှိသည်။ ဗဟိုတစ်ဦးချင်း ဝင်ငွေခွန် (central personal income tax) အပေါ် ကောက်ခံခြင်း သို့ ဗဟိုတန်ဖိုးဖြည့်အခွန် (central value added tax) အပေါ် ကောက်ခံခြင်းတို့ဖြစ်သည်။ တိုင်းပြည်တစ်ပြည်တွင် ဒေသအစိုးရများအား အသုံးစရိတ် ပိုမိုသုံးစွဲစေလိုပြီး ဂရုစိုက်ပေးလည်း မှီခိုမှု နည်းစေလိုလျှင် ဗဟိုအခွန်အခြေခံများ လက်လှမ်းမီရန် ပြုလုပ်ပေးရမည်။ နိုင်ငံရေးတာဝန်ခံမှုအတွက်မူ အခွန်နှုန်းထားများမှတစ်ဆင့် ကောက်ခံခြင်းသည်သာ တစ်ခုတည်းသော နည်းလမ်းဖြစ်သည်။

ဒေသန္တရအခွန်စနစ်အတွက် လိုက်နာရမည့် ကြာရှည်လက်ခံထားသော စည်းမျဉ်း ၃ ခု ရှိသည်။

ပထမစည်းမျဉ်းမှာ အခွန်ကောက်ခံသည့် သမားရိုးကျပုံစံတွင် ဗဟိုအစိုးရသည် ဝင်ငွေစေ့မြစ်များအားလုံးအား ကောက်ခံလျှင် ပြည်သူ့ဘဏ္ဍာအသုံးစရိတ်မြင့်မားသည့် ဒေသအစိုးရများအတွက် မသင့်လျော်ပေ။ ထိုအစိုးရများသည် အဓိက သုံးစွဲသူများဖြစ်နေလျှင် ၎င်းတို့သည် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ တာဝန်ခံမှုနှင့် တာဝန်ယူမှုများရှိနေရမည်ဖြစ်ပြီး အခွန်အဓိက ပေးသွင်းသူများလည်း ဖြစ်ရမည်။

ဒုတိယစည်းမျဉ်းမှာ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံအများစုတွင် တန်ဖိုးဖြည့်အခွန် VAT များသည် ဗဟိုအစိုးရအား အဓိကဝင်ငွေထောက်ပံ့မှုများဖြစ်သည်။ ဗဟိုအစိုးရများသည် ထိုအခွန် ကောက်ခံခွင့်ကို လက်မလွှတ်လိုကြပေ။ အဆိုပါ လက်မလွှတ်လိုသည့်အချက်ကို အားကောင်း စေသည့် သမားရိုးကျ စဉ်းစားမှုတွင် ဒေသအစိုးရများ၏ တန်ဖိုးဖြည့်အခွန် VATများမှာ နည်းပညာအားဖြင့် မခိုင်မာပေ။ အခြေအနေတရပ်ရပ်တွင်မူ ဒေသန္တရ တန်ဖိုးဖြည့်အခွန် VAT များမှာ ခိုင်မာရုံသာမက သင့်လျော်ပေသည်။

တတိယအချက်မှာ ဒေသအစိုးရများ၏ ဝင်ငွေထောက်ပံ့မှုတွင် သမားရိုးကျအားဖြင့် ပစ္စည်းခွန်များကောက်ခံခြင်းသည် ခက်ခဲသည်။ ထို့အပြင် အဓိကအသုံးစရိတ်တာဝန်ယူရသည့် တိုင်းပြည်များအတွက် လုံလောက်သည့် ဘဏ္ဍာရေးအခြေခံကို မဖြည့်ဆည်းနိုင်ပေ။ အချို့နိုင်ငံများ တွင် ဒေသအစိုးရများ ကြုံတွေ့နေရသည့် ဘဏ္ဍာရေးအကျပ်အတည်းများအား ဖြေရှင်းရန်

နည်းလမ်းတစ်ခုမှာ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအပေါ်တွင် ဆိုးရွားသည့် အခွန်အမျိုးမျိုး တိုးမြှင့်လာခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုပြဿနာကိုဖြေရှင်းရန် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအား တသတ်မှတ်တည်းနှုန်းဖြင့် အခွန်နှုန်းသက်သာစွာ ကောက်ခံခြင်းဖြစ်သည်။

ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများတွင် ကောင်းမွန်ခိုင်မာသည့် ပြည်နယ်တွင်း၊ ဒေသတွင်းအခွန်စနစ် တည်ဆောက်ရာတွင်ပင် အဆိုပါ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအားလုံးကို မစဉ်းစားနိုင်ပေ။ သို့သော် ထိုပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးများမှာ မှန်ကန်သည့် လမ်းကြောင်းပေါ်သို့ ရောက်ရှိစေသည်။

အမှန်ပိုင်ဆိုင်မှုခွန်ကောက်ခံခြင်း (Taxing Real Property)

အနာဂတ်တွင် ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများတွင် ဒေသအခွန်စနစ်ဖွံ့ဖြိုးလာမည် ဖြစ်သော် လည်း ယခုလက်ရှိတွင် အများဆုံးလုပ်နိုင်သည်မှာ နိုင်ငံအများစုတွင် ရှိနေပြီဖြစ်သော ပိုင်ဆိုင်မှုပစ္စည်းခွန်များ ခိုင်မာလာစေရန် ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ၎င်းအခွန်သည် ရိုးရှင်းလွယ်ကူပြီး တသတ်မှတ်တည်းကောက်ခံနိုင်သည်။ ပိုင်ဆိုင်မှုခွန်သတ်မှတ်မြေပုံများအား ပြင်ဆင်ပြီး တန်ဖိုးနှုန်း ထားများအား တသတ်မှတ်တည်းဖြစ်စေရန်နှင့် လက်ရှိအခြေအနေထင်ဟပ်အောင် ပြင်ဆင်ရမည်။ ပိုင်ဆိုင်မှုခွန်စာရင်းသွင်းရုံးများ၊ဒေသအဆောက်အဦးလိုင်စင်အာဏာပိုင်များနှင့် ပြည်သူပိုင်ပစ္စည်း များ စသည်တို့မှ အချက်အလက်များရယူပြီး အသုံးပြုရမည်။ ဝင်ငွေကောက်ခံသည့် ရှုထောင့်မှ ကြည့်လျှင် ခိုင်မာပြတ်သားသည့် ကောက်ခံမှုနှင့် အရေးယူမှုရှိရမည်။ နည်းပညာအရဆိုလျှင် ကုန်ကျစရိတ်ရှိသည့် မြေပုံများနှင့် ပစ္စည်းခွန် ကောက်ယူရန်သတ်မှတ်ချက် သမားရိုးကျပုံစံများနှင့် နှိုင်းစာလျှင် ဖြစ်သည်။

ဆယ်စုနှစ်များကြာအောင် ကမ္ဘာတဝှမ်းလုံးတွင် ဒေသအစိုးရများ သိရှိသည်မှာ ၎င်းတို့ ကောက်ခံရနိုင်သည့် တစ်ခုတည်းသော အခွန်စစ်မြစ်မှာ ပစ္စည်းခွန်ဖြစ်သည်။ မြို့ကြီးများနှင့် ပြည်နယ်တွင်းအဆင့်တွင်မူ အဆိုပါအခွန်တစ်မျိုးတည်းဖြင့် အလုပ်မလုပ်နိုင်ပေ။ အလွန် ကောင်းမွန်သည့် တိုင်းပြည်များတွင်ပင် ပစ္စည်းခွန်တမျိုးတည်းဖြင့် ဒေသပြည်သူဝန်ဆောင်မှုများ အားလုံးမပေးနိုင်ပေ။

မည်သည့် ဖွံ့ဖြိုးပြီးတိုင်းပြည်မှ ပြည်သူ့ဘဏ္ဍာသုံးစွဲငွေ ၁၀%ထက်ကျော်လွန်သည့် ပိုင်ဆိုင်မှုခွန် ကောက်ခံခြင်းမရှိပေ။ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများတွင် ပိုင်ဆိုင်မှုခွန်များသည် တခါတရံတွင် ဒေသဝင်ငွေ၏ ၂၀% ကျော်ရှိပြီးပြည်သူ့ဘဏ္ဍာအသုံးစရိတ်၏ ၁% ထက်နည်းပါးသည်။ ပိုင်ဆိုင်မှုခွန်များသည် ဒေသဝင်ငွေအတွက်မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော အရင်းအမြစ်များဖြစ်သော်လည်း နိုင်ငံအများစုတွင်မူ ဒေသပြည်သူဝန်ဆောင်မှုများအသုံးစရိတ်အား အပြည့်အဝ မထောက်ပံ့ ပေးနိုင်ပေ။ အမှန်တကယ်တွင် တိုင်းပြည်များတွင် လက်ရှိနည်းပါးသော ပိုင်ဆိုင်မှုခွန်များအား ကောက်ခံရာတွင်ပင် ခက်ခဲသည်။

အချမ်းသာဆုံးနှင့်အကြီးဆုံး ပြည်နယ်များမှလွဲလျှင် ဒေသများတွင် ပိုင်ဆိုင်မှုခွန်သည် အဓိက လူမှုရေး အသုံးစရိတ်များဖြစ်သည့် ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေးနှင့် လူမှုရေး အကူအညီများအတွက် မပံ့ပိုးနိုင်ပေ။ ပံ့ပိုးနိုင်လျှင်လည်း တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းသာဖြစ်သည်။ အစိုးရများအား ၎င်းတို့ ဝန်ဆောင်မှုများပေးရန် ၎င်းတို့ဘာသာ ဝင်ငွေရအောင် ဖန်တီးစေလိုသော်လည်း ဒေသအစိုးရများအနေဖြင့်မူ ပစ္စည်းခွန်မှဝင်ငွေများအား သေးငယ်သည့် ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများ ဖြစ်သည့် လမ်းသန့်ရှင်းရေးများအတွက်သာ အသုံးပြုကြသည်။ သို့မဟုတ် ၎င်းတို့သည် ဗဟိုမှ တိုက်ရိုက်လွှဲပြောင်းမှုကိုသာ မှီခိုကြရသည်။ ထိုပုံစံအား ဖွံ့ဖြိုးသောနိုင်ငံအများစုတွင် တွေ့ရှိရပြီး အနည်းငယ်သည် ပစ္စည်းခွန်အား အဓိက ဝင်ငွေအရင်းအမြစ်အဖြစ်သာ ထားရှိသည်။ OECD နိုင်ငံများတွင် ဒေသအစိုးရများသည် ဗဟိုလွှဲပြောင်းမှုအား မမှီခိုလျှင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ အပေါ်တွင် တိုက်ရိုက်အခွန်များသော်လည်းကောင်း အမျိုးသားဝင်ငွေခွန်အပေါ်တွင် တိုးမြှင့်ခြင်း သော်လည်းကောင်း ပြုလုပ်ကြသည်။

တိုင်းပြည်ကြီးများတွင် ပြည်သူ့အသုံးစရိတ်များ ပိုမိုသုံးစွဲသည့် ဒေသန္တရ အစိုးရများသည် ပစ္စည်းခွန်ကို အဓိက ထည့်သွင်းမစဉ်းစားကြပေ။ ဒေသအစိုးရများအနေဖြင့် ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများအား ပိုင်ဆိုင်မှုခွန်နှင့် နေထိုင်သူများ၏ သုံးစွဲခွန်များအပေါ်တွင် ကောက်ခံနိုင် သည့်တိုင်အောင် လူမှုဖူလုံရေးနှင့် လူမှုအကျိုးစီးပွားအတွက် ကျခံသုံးစွဲရသည့် ပြည်နယ် အစိုးရအနေဖြင့်မူ ထိုသို့ဆောင်ရွက်လေ့မရှိပေ။ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများတွင် ဗဟိုအစိုးရမှ ဒေသအစိုးရ ငွေကြေးအတွက် ပိုင်ဆိုင်မှုခွန်အားကောက်ခံရန် တိုက်တွန်းမှုလည်း နည်းပါးသည်။ နိုင်ငံအများစု တွင် ဗဟိုအစိုးရနှင့် အခွန်အခြေခံပြိုင်ဆိုင်မှု မြင့်တက်လာမည်ကိုလည်း စိုးရိမ်ကြသည်။

ပိုင်ဆိုင်မှုခွန်အား အဓိကဝင်ငွေစစ်မြစ်အဖြစ်ထားလျှင် ပြဿနာရှိသည်။ အဆောက်အဦများမှာ မရွှေ့ပြောင်းနိုင်၊ အစိုးရများအား မကွယ်ဝှက်နိုင်သည်မှာ မှန်ပါသည်။ သို့သော် တန်ဖိုးတွက်ချက်ရာတွင် ဈေးလျော့မှုရှိသဖြင့် အခွန်အခြေခံကို တွက်ရာတွင် အငြင်းပွားရသည်။ အခြားပြဿနာမှာ ပိုင်ဆိုင်မှုခွန်ကောက်ခံခြင်းဖြစ်သည်။ စည်းမျဉ်းအားဖြင့် ပစ္စည်းတစ်ခုကို ဈေးကွက်တန်ဖိုးအပေါ်တွင် သတ်မှတ်ပြီး ဝယ်ယူနှင့် ရောင်းသူအကြား ဈေးသတ်မှတ်ချက်ဖြစ်သည်။ ပိုင်ဆိုင်မှုခွန်စနစ်ကောင်းစွာ ဖွံ့ဖြိုးနေသည့် တိုင်းပြည်များတွင်ပင် ပစ္စည်း၏ မူလတန်ဖိုးနှင့် ဈေးကွက်တန်ဖိုးများသည် ပစ္စည်းအရည်အသွေး တစ်ခုနှင့်တစ်ခုကြား ဒေသတစ်ခုနှင့်တစ်ခုကြား ကွာဟသည်။ အခွန်ထမ်းပြည်သူများက ၎င်းတို့၏ ပစ္စည်းတန်ဖိုးအား အခြားအိမ်နီးချင်းဒေသ၏ ပစ္စည်းတန်ဖိုးနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် ကွာဟမှုရှိပြီး အခွန်လျော့ချရန် ဖိအားပေးသည်။ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများတွင် ပစ္စည်းခွန်စစ်တမ်းနှင့် ကောက်ခံမှုများ ကောင်းမွန်လာ သော်လည်း အလျင်အမြန်ပြောင်းလဲနေသည့် ပတ်ဝန်းကျင်တွင် ပိုင်ဆိုင်မှုခွန်အား ထိန်းချုပ်ရန် ခဲယဉ်းသည်။ ထိုအခွန်အား အလျင်အမြန်တိုးမြှင့်ရန်လည်း ခက်ခဲသည်။

အခွန်ထမ်းပြည်သူများအားလည်း အခွန်ဝန်ထုပ်တိုးမြှင့်လာသဖြင့် ပိုင်ဆိုင်မှုခွန်

ပေးရန် ငြင်းဆန်လာနိုင်သည်။ ပိုင်ဆိုင်မှုခွန်မပေးရသည့် အဓိကအကြောင်းရင်းမှာ ၎င်းအခွန်သည် အလွန်မြင့်သာထင်ရှားသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ အခွန်ထမ်းများအတွက် ထိုအခွန်မှာ ငွေအလုံးအရင်း ပေးရသောတိုက်ရိုက် အခွန်လည်းဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့သည် အစိုးရသို့ တိုက်ရိုက်အခွန်ပေးရာတွင် အခွန်ပမာဏကို သိရှိပြီး အခြားအခွန်များမှာမူ အပတ်စဉ်လစဉ် အခွန်ဖြတ်တောက်ခြင်းသာ ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ပမာဏများများ ပေးဆောင်ရသဖြင့် အစိုးရသည် တာဝန်ခံမှု၊ တာဝန်ယူမှု ရှိရမည်ဖြစ်ပြီး အခွန်ထမ်းများမှာမူ အခွန်တိုးမြှင့်လာလျှင်ပင် ထိလွယ်ရှလွယ်ဖြစ်ကြရသည်။

ပိုင်ဆိုင်မှုခွန်အခြေခံသည် အချိန်ကြာလာသည်နှင့် အမျှ မြင့်တက်လာသည်မဟုတ်။ ဈေးကွက်တန်ဖိုးကို ထင်ဟပ်ရန် အချိန်နှင့်အမျှ အခွန်တန်ဖိုးမြင့်တက်လာသည်။ နိုင်ငံရေး တာဝန်ခံမှုတွင်မူ အစိုးရကုန်ကျစရိတ်အား ပစ္စည်းခွန်မှ ကောက်ယူသည်ဟု ပြည်သူများက စိတ်ပျက်စေသည်။ အစိုးရအမြင်မှကြည့်လျှင်လည်း မကောင်းသည့်အချက်မှာ အခွန်တိုးမြှင့်မှုအား ထင်သာမြင်သာ ဖြစ်စေခြင်းနှင့် နိုင်ငံရေးအရ တင်းခံမှုများ ဖြစ်လာသည်။

နောက်ဆုံးအချက်မှာ ပစ္စည်းခွန်များသည် လမ်းနှင့် အမှိုက်သိမ်းစနစ်စသည့် ဝန်ဆောင်မှုများအတွက် ဘဏ္ဍာငွေသုံးစွဲရန် အဓိက ဖြစ်မြစ်ဖြစ်သည်။ အဆိုပါ ဝန်ဆောင်မှုများ အရည်အသွေးနှင့် အရည်အတွက်သည် ပစ္စည်းခွန်နှင့်တိုက်ရိုက်ပတ်သက်နေသည်။ လမ်းတွင် အပေါက်များဖြစ်နေလျှင် အခွန်ထမ်းပြည်သူများမှာ ၎င်းတို့ အခွန်ကို မေးခွန်းထုတ်လာကြသည်။ သီအိုရီအရလည်း ပစ္စည်းခွန်များသည် ဒေသအစိုးရအတွက် ဘဏ္ဍာငွေဖြစ်မြစ်ဖြစ်သော်လည်း လက်တွေ့တွင်မူ နိုင်ငံရေးတင်းခံမှုများလည်း ရှိလာသည်။ ထို့ကြောင့် ပညာရှင်များက ကြိုက်သော်လည်း တကယ်လက်တွေ့ကျင့်သုံးရမည့် နိုင်ငံရေးသမားများက မနှစ်သက်ပေ။

အဆိုပါအကြောင်းများကြောင့် ပစ္စည်းခွန်အပေါ် နိုင်ငံရေးကုန်ကျစရိတ်သည် အလွန်မြင့်မားပြီး မည်သည့်အစိုးရကမှ နိုင်ငံရေးအရ ပိုသက်သာသည့် အရင်းအမြစ်များရှိနေလျှင် လည်း ထိုအခွန်ကို မကောက်လိုကြပေ။ ဒေသန္တရအစိုးရများ၏ ရှုထောင့်မှကြည့်လျှင် ဘဏ္ဍာငွေ လွှဲပြောင်းခြင်း (အခြားသူများ၏ငွေများ) ၊ ချေးငှားခြင်း (နောက်အစိုးရပြဿနာ)နှင့် စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများအား အခွန်ကောက်ခြင်းတို့မှာ နိုင်ငံရေးအရ ပိုမိုနှစ်သက်ကြပြီး ဒေသမှ တိုက်ရိုက် ဆုံးဖြတ်ရွေးချယ်မည့် ပြည်သူများအတွက် ပိုအဆင်ပြေသည်။ ထို့အပြင် အချို့ပညာရှင်များ ကိုယ်တိုင်ပင်လျှင် ပိုင်ဆိုင်မှုခွန်ကို မနှစ်သက်ကြပေ။ နိုင်ငံရေးအရ ပိုင်ဆိုင်မှုခွန် တိုးမြှင့်လျှင် အဓိကမှာ ဒေသခံမဟုတ်သူများ၏ ပစ္စည်းများအပေါ်တွင်သာ အဓိကတိုးမြှင့်လာခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုအချက်သည် အခွန်အခြေခံကို ဒေသအတွက်သာဖြစ်ရမည်ဟူသည့် စည်းမျဉ်းနှင့် ကိုက်ညီမှု မရှိပါ။

နိုင်ငံရေးအရ အဆင်ပြေသော်လည်း စီးပွားရေးအရမလုံလောက်သည့် အခွန်တင်ပို့ခြင်း tax exporting တွင် ဒေသတွင်းမဟုတ်သည့် ပစ္စည်းများအပေါ်တွင် ဒေသအခွန် အမျိုးမျိုးကောက်ခံခြင်းဖြစ်သည်။ ဒေသစီးပွားရေးအခွန်ကောက်ရာတွင် အကျိုးအမြတ်ပေါ်တွင်

အခြေခံတွက်ချက်သည်။သို့သော်အဆိုပါအခွန်များသည် ဒေသဝန်ဆောင်မှုကုန်ကျစရိတ်များအား ဒေသခံများမှ ကောက်ခံခြင်းထက် အပြင်လူများသို့ ကောက်ခံခြင်းသာဖြစ်သည်။

ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများတွင် ပိုင်ဆိုင်မှုခွန်အား ဒေသဘဏ္ဍာရေးမူဝါဒအတွက် အရေးကြီးသည့် အစိတ်အပိုင်းအဖြစ် ထည့်သွင်းမည်ဆိုလျှင် မူဝါဒပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးများ ပြုလုပ်ရမည် ဖြစ်သည်။

ပထမဆုံးနှင့် အရေးအကြီးဆုံးမှာ ဒေသန္တရအစိုးရများသည် ၎င်းတို့အခွန်နှုန်းထားများအား ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် သတ်မှတ်ရန်ဖြစ်သည်။ အချို့ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများတွင် အဆိုပါ လွတ်လပ်ခွင့်ကို ပေးနေပြီဖြစ်သည်။လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးလျှင် အပြည့်အဝ အသုံးမချကြပေ။ အကြောင်းမှာ ဘဏ္ဍာငွေခွဲဝေမှုမှာ ပိုများနေသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ဥပမာ - ဂါကစတန်၊ ဖိလစ်ပိုင်နှင့် ဂျပန်။

ဒုတိယအချက်မှာ အခွန်အခြေခံသည် အလုံအလောက်ရှိရမည်ဖြစ်သည်။ ငွေကြေးဖောင်းပွမှု ပြဿနာရှိသော တိုင်းပြည်များတွင် နှုန်းထားချိန်ညှိသည့် ပုံစံစစ်တမ်းများ ရှိရမည်ဖြစ်သည်။ ဥပမာ - ကိုလံဘီယာ။

တတိယအချက်မှာ အခွန်စနစ်ကို ဗဟိုမှ ကိုင်တွယ်လျှင် စစ်တမ်းအေးဂျင့်များအား ဘဏ္ဍာရေးမက်လုံးများ တိုက်ရိုက်ပေးပြီး အခွန်အခြေခံကို အချိန်နှင့် တပြေးညီ ထားရှိရမည်။ ဥပမာ - ကိုလံဘီယာ။

စတုတ္ထတွင် ပစ္စည်းခွန်ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးကို ဦးစားပေးရမည်။ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများတွင် ပစ္စည်းခွန်နှုန်းထားမြင့်နေသဖြင့် အရောင်းတန်ဖိုးများနှင့် နှစ်စဉ် ပိုင်ဆိုင်မှုခွန်တွက်ချက်ရန် လိုအပ်သည့် ဒေတာအချက်အလက်များ မဖော်ပြခြင်းလည်း ဖြစ်လာသည်။

နောက်ဆုံးအချက်တွင် အခွန်ကောက်ရာတွင် ထိရောက်စေရန်၊ တန်ဖိုးတွက်ချက်ရာတွင် တိကျရန်နှင့် အခွန်အခြေခံများကို ကာမိစေရန် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် ဖြစ်သည်။

အထက်ပါအချက်များမှာ မလွယ်ကူပေ။သို့သော် ဒေသန္တရအစိုးရများအား တာဝန်ယူမှုရှိပြီး ထိရောက်စေလိုသည့် တိုင်းပြည်တိုင်းသည် အဆိုပါလမ်းကြမ်းကို လျှောက်ကြရပေမည်။ အောင်မြင်သည့် ဒေသန္တရ ပိုင်ဆိုင်မှုခွန်စနစ်အတွက် ဖြတ်လမ်းမရှိပါ။

မြို့ပြ သို့မဟုတ် ကျေးလက် ဒေသန္တရအစိုးရများအတွက် အခွန်နှုန်းနည်းပါးပြီး တသတ်မှတ်တည်း သတ်မှတ်ခြင်းသည် အရေးကြီးသည်။ ဥပမာ မြေယာအခြေခံ ဒေသန္တရ အခွန်များ၊ တိုးမြှင့်ကောက်ခံသော အခွန်များ၊ လွှဲပြောင်းအခွန်များ ကောက်ခံနိုင်သည်။ ဖွံ့ဖြိုးဆဲ နိုင်ငံများတွင် ပိုင်ဆိုင်မှုခွန်များသည် ဒေသအစိုးရအတွက် ဘဏ္ဍာငွေထောက်ပံ့ရာတွင် အရေးကြီးသည်။ ပြည်နယ်နှင့် မြို့တော်အစိုးရများသည် လူမှုရေး ဝန်ဆောင်မှုများ (ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေး) တို့ကို ဘဏ္ဍာငွေပေးရန် အရေးကြီးသည်။စည်းမျဉ်းအားဖြင့် ၎င်းတို့သည်

ကျယ်ပြန့်သည့် ဘဏ္ဍာရေးဝင်ငွေစစ်မြစ်များအား လက်လှမ်းမှီရန် လိုအပ်သည်။

ယစ်မျိုးခွန်များ (Excise Taxes)

အခွန်အမျိုးအစားများအနက် ယစ်မျိုးခွန် (excise tax)၊ လစာအပေါ်ကောက်ခံသည့် အခွန် (payroll tax)၊ ကုမ္ပဏီဝင်ငွေခွန် (corporate income tax)၊ တစ်ဦးချင်းဝင်ငွေခွန် (personal income tax)၊ လက်လီကုန်ရောင်းခွန် (retail sales tax) နှင့် တန်ဖိုးဖြည့်ခွန် (value-added tax) တို့ကို တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အဆင့် (ဒေသန္တရအဆင့်နှင့်ဆန့်ကျင်ဘက်) တွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည် ဖြစ်ပါသည်။ တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အဆင့်၌ ကျယ်ပြန့်စွာစီမံခန့်ခွဲနိုင်ပြီး ထိရောက်မှုရှိနိုင်သည့် အခွန်အမျိုးအစားမှာ ယစ်မျိုးခွန်ဖြစ်ကြောင်း McLure (1997) က အကြံပြုထားပါသည်။ အဆိုပါ အခွန်အမျိုးအစားကို တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အစိုးရများက လွယ်ကူစွာစီမံခန့်ခွဲနိုင်ပြီး အခွန် နှုန်းထားကိုလည်း ဒေသအလိုက်သတ်မှတ်နိုင်ပါသည်။ ထို့အပြင် အခွန်စည်းကြပ်မှုကို ကုန်ပစ္စည်း တင်ပို့မည့်နေရာ (destination)အပေါ် အခြေခံထားပါက တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်ယစ်မျိုးခွန်များ သည် ယိုယွင်းမှုအနည်းငယ်သာရှိသည့် အခြေအနေဖြစ်ပါသည်။ တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ် အစိုးရများက ၎င်းတို့သည် ယမကာ၊ ဆေးရွက်ကြီး နှင့် ယင်းမှထုတ်လုပ်သည့် ဆေးလိပ်၊ဆေးတံ၊ ဆေးစသည်တို့နှင့်ပတ်သက်၍ တာဝန်ရှိသည်သာမက ကျန်းမာရေးအသုံးစရိတ် နှင့် လမ်းပန်း ဆက်သွယ်ရေးအတွက် ယာဉ်၊ လောင်စာဆီ စသည်တို့ကို ကုန်ကျရန်တာဝန်ရှိကြပါသည်။

ဥပမာ “ဘေးဥပါဒ်ဖြစ်မှုအပေါ်ကောက်ခံသောအခွန်” (sin taxes) မှ အကျိုးကျေးဇူး အနည်းငယ်သာ ရရှိပါသည် (Cnossen 2005)။ ထို့အပြင် ဒေသအလိုက် အခွန်နှုန်းထားများကို ယိုယွင်းမှုမရှိဘဲ အမြဲတမ်းလွယ်ကူစွာ သတ်မှတ်နိုင်မည် မဟုတ်ပါ။ ထို့အပြင် စီမံခန့်ခွဲမှုများ ဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ်ပြီး အခွန်တိမ်းရှောင်မှုနှင့်လည်း ကြုံတွေ့နိုင်ပါသေးသည်။ အလျော့အတင်း များရှိသော ပညာရေးနှင့်ကျန်းမာရေး အသုံးစရိတ်လိုအပ်ချက်များကြောင့် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာဖိအား ဖြစ်ပေါ်လာသည့်အခြေအနေတွင် အထူးသဖြင့် အလျော့အတင်းမရှိသည့် အခွန်စည်းကြပ်မှုပုံစံဖြင့် တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်ဘဏ္ဍာရေးကို အလုံးစုံချည်နှောင်နိုင်ခြင်းမရှိပါ။

မော်တော်ယာဉ်များနှင့်သက်ဆိုင်သော အခွန်အကောက်များသည် တိုင်းဒေသကြီး/ ပြည်နယ် (ဒေသန္တရအဆင့်အတွက်ပင်) စီးပွားရေး နှင့် စီမံခန့်ခွဲရေးအတွက် အခိုင်မာဆုံးဖြစ်သည်မှာ သိသာထင်ရှားပါသည် (Bahl and Linn 1992)။ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံအများစုတွင် ယင်းအခွန်အမျိုးအစားကို ပြည့်စုံစွာ သတ်မှတ်သင့်ပါသည်။ အခွန်ဘဏ္ဍာရငွေရှုထောင့်အရ မော်တော်ယာဉ်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အရေးအကြီးဆုံးအခွန်အမျိုးအစားမှာ လောင်စာဆီ (ဓာတ်ဆီ၊ စက်ဆီ၊ ချောဆီ) အပေါ်တွင် စည်းကြပ်သည့်အခွန်ဖြစ်ပါသည်။ စီမံခန့်ခွဲရေးရှုထောင့်အရလည်း ယင်းအခွန်အမျိုးအစားကို ကောက်ခံခြင်းသည် ကုန်ကျစရိတ်အသက်သာဆုံးဖြစ်ပြီး ရိုးရှင်းမှုအရှိဆုံးဖြစ်ပါသည်။ ဗဟိုအစိုးရ

ကလည်း အဆိုပါအခွန်အမျိုးအစားမှရရှိသော အခွန်ရငွေကို အလိုရှိသော်လည်း မူအားဖြင့် လောင်စာဆီခွန်ကို တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အဆင့်တွင် ကောင်းမွန်စွာစည်းကြပ်နိုင်သည့် အခြေအနေရှိပါသည်။ တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အလိုက် အခွန်နှုန်းထားများကို သင့်လျော်သလို သတ်မှတ်လိုပါက သတ်မှတ်နိုင်သော်လည်း လက်တွေ့တွင်မူ နှုန်းထားများကို အနီးအနားရှိ တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်များနှင့်အလွန်အမင်းကွဲပြား၍ သတ်မှတ်ကြမည်မဟုတ်ပါ။ စီမံခန့်ခွဲရေးအရ ပြည်နယ်အဆင့် လောင်စာဆီခွန်များကို လက်ကားရောင်းချသူများက ပြည်နယ်များအတွက် လောင်စာဆီတင်သွင်းမှုနှင့်အညီ အခွန်များကို စုစည်းပေးသည့် ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ဆောင်ရွက်နိုင်ကြပါသည်။

လောင်စာဆီအပေါ်စည်းကြပ်သောအခွန်များသည် လမ်းမိုင်အသုံးပြုမှု နှင့် ပြင်ပအကျိုးသက်ရောက်မှုများဖြစ်သော ယာဉ်မတော်တဆမှု၊ ပတ်ဝန်းကျင်ညစ်ညမ်းမှု၊ လမ်းများပိတ်ဆို့မှုတို့နှင့် ဆက်စပ်နေပါသည်။ သို့သော် ၎င်းဆက်စပ်မှုသည် ရှင်းလင်းတိကျမှုမရှိပါ။ အစိုးရကပံ့ပိုးထားသောဝန်ဆောင်မှုများ သို့မဟုတ် အကျိုးသက်ရောက်ခံ အခြားပြင်ပမှသူများအား ရည်ရွယ်၍ မော်တော်ယာဉ်အပေါ်တွင် အခွန်စည်းကြပ်ခြင်းဖြစ်ပြီး လောင်စာဆီအပေါ်စည်းကြပ်သောအခွန်မှာ ရိုးစဉ်းလွန်းသော နည်းလမ်းဖြစ်ပါသည်။ မူအားဖြင့် လမ်းတံတားဖြတ်သန်းခ နှင့် နှစ်စဉ်ယာဉ်မောင်းလိုင်စင်ကြေးတို့သည် အခွန်ကောက်ခံသည့် လုပ်ငန်းများအတွက် ပိုမိုကောင်းမွန်သောအကျိုးကျေးဇူးများ ဖြစ်ထွန်းစေပါသည်။ ဥပမာ - ယာဉ်၏သက်တမ်း၊ စက်အင်ဂျင်၏အရွယ်အစား (ယေဘုယျအားဖြင့် ပို၍အိုဟောင်းပြီး အရွယ်အစားပိုမိုကြီးမားသော ယာဉ်များက ပတ်ဝန်းကျင်ကို ပို၍ညစ်ညမ်းစေခြင်း)၊ ယာဉ်၏တည်နေရာ (မြို့ကြီးများရှိ ကားများသည် ပတ်ဝန်းကျင်ကို ပိုမိုညစ်ညမ်းစေပြီး လမ်းပိတ်ဆို့ခြင်းကိုလည်း ပိုမိုဖြစ်ပေါ်စေခြင်း)၊ ယာဉ်၏ကုန်ပစ္စည်းသယ်ယူနိုင်သည့် ခံနိုင်ဝန်တန်ချိန် (အလေးချန်ပို၍များသော ယာဉ်များသည် လမ်းကိုပို၍ ပျက်စီးစေပြီး လမ်းဆောက်လုပ်ရေးအတွက်လည်း ကုန်ကျစရိတ်ပိုမိုများပြားစေခြင်း) စသည့်အချက်များ အပေါ်တွင်အခြေခံ၍ ယာဉ်၏လိုင်စင်ကြေးကို သတ်မှတ်ရပါမည်။ အလားတူပင် ယာဉ်မောင်းလိုင်စင်ကြေးကို အာမခံအပေါ်တွင်လည်းကောင်း၊ ယာဉ်မောင်းမှတ်တမ်း (ယာဉ်မတော်တဆမှု ၈၀ ရာခိုင်နှုန်းမှာ ယာဉ်မောင်း ၂၀ ရာခိုင်နှုန်းကြောင့်ဖြစ်ပေါ်ခြင်း) သို့မဟုတ် ယာဉ်မောင်း၏အသက်၊ ကျား/မ တို့နှင့်လည်း ဆက်စပ်နိုင်ပါသည်။

မော်တော်ယာဉ်အပေါ် စည်းကြပ်သည့်အခွန်များကို တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အဆင့်၌ ကောက်ခံခြင်းသည် အခြေခံအားဖြင့် ကောင်းမွန်သောအချက် ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် ယာဉ်များအပေါ် စည်းကြပ်သည့်အခွန်စနစ်ကို လိုအပ်ချက်နှင့်အညီ သင့်တော်စွာသတ်မှတ်ရန် အရေးကြီးပါသည် (Smith 1991)။ နိုင်ငံအများစုတွင် ယာဉ်များအပေါ်စည်းကြပ်သည့် အခွန်များကို ပြင်ဆင်ရေးဆွဲပြီးနောက် အခွန်ဘဏ္ဍာငွေများပိုမိုရရှိလာကြပြီး စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ကောင်းမွန်သော အကျိုးသက်ရောက်မှုများလည်း ရရှိကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်များကို လောင်စာဆီအပေါ်အခွန်ကောက်ခံခွင့်ပေးခြင်းဖြင့် ၎င်းတို့၏ အခွန်ဘဏ္ဍာဝင်ငွေများကို ပိုမိုမြှင့်တင်

နိုင်ပါသည်။ မော်တော်ယာဉ်နှင့် လောင်စာဆီအပေါ် စည်းကြပ်သောအခွန်သည် တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အစိုးရများအတွက် တစ်ခုတည်းသော အဓိကအခွန်ဝင်ငွေဖြစ်ပြီး လိုအပ်ချက်နှင့်ဝင်ငွေပုံသေအချိုးကျမှုထက် ပို၍များပြားစွာရရှိနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အဓိကပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများ (ပညာရေး၊ကျန်းမာရေး)ကို တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ် အစိုးရများသာမက ဒေသန္တရအစိုးရများကလည်း တာဝန်ယူဆောင်ကြသည့် နိုင်ငံအများအပြားတွင် ယင်းကိစ္စရပ်နှင့်ပတ်သက်၍ တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ် နှင့် ဒေသန္တရအစိုးရများ၏ အခန်းကဏ္ဍထင်ရှားကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ မော်တော်ယာဉ်အပေါ်တွင် စည်းကြပ်သော အခွန်တစ်မျိုးတည်းဖြင့် မရပ်တည်နိုင်ပါ။

တစ်ဦးချင်းဝင်ငွေခွန် (Personal Income Taxes)

တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်များ၏ “ကိုယ်ပိုင်” အခွန်ဘဏ္ဍာဝင်ငွေကို တိုးမြှင့်လိုပါက ၎င်းတို့၏လုပ်ငန်းများကို ပိုမိုချဲ့ထွင်ခြင်း သို့မဟုတ် ၎င်းတို့ကို ပို၍ကိုယ်အားကိုယ်ကိန်းစေနိုင်ပါသည်။ စီးပွားရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအဖွဲ့ဝင် OECD နိုင်ငံများ၏ အတွေ့အကြုံအရ ဒေသန္တရအဆင့်အတွက် တစ်ဦးချင်းဝင်ငွေခွန်ကို ဗဟိုမှဖြည့်စွက်ပေးသည့်ပုံသဏ္ဍာန်ဖြင့် ဆောင်ရွက်သည့်ကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍ ဆွေးနွေးရန် အကြောင်းအရာ များစွာရှိပါသည်။ ပိုင်ဆိုင်မှုခွန်ကဲ့သို့ပင် တစ်ဦးချင်းဝင်ငွေခွန်သည်လည်း သိသာထင်ရှားပြီး မူအားဖြင့် နိုင်ငံရေးအရတာဝန်ခံမှုရှိရမည့် အခွန်အမျိုးအစားဖြစ်ပါသည်။¹

တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အစိုးရများတွင် အသုံးစရိတ်ကဏ္ဍနှင့်ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်အများအပြားရှိသော နိုင်ငံအနည်းစုမှာ မြောက်အတ္တလန္တိတ်သမုဒ္ဒရာအနီးတည်ရှိသော ဥရောပတိုက်မြောက်ပိုင်းနိုင်ငံများ (Nordic Countries) ဖြစ်ပါသည်။ အကောင်းဆုံးဥပမာအနေနှင့် ယင်းနိုင်ငံများတွင် ဒေသန္တရဝင်ငွေခွန်များသည် တပြေးညီမရှိပါ (Soderstrom 1991)။ ပြည်ထောင်စု၏အခွန်အကောက်ဥပဒေအရ ဗဟိုအစိုးရကသတ်မှတ်ထားသော အခွန်အခြေခံနှင့် အညီ ဒေသန္တရတွင်ကောက်ခံသော အဆိုပါဝင်ငွေခွန်နှုန်းထားများကို တပြေးညီ သတ်မှတ်ထားပါသည်။ ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံတွင် ပြည်နယ်အများစုရှိဒေသန္တရအစိုးရများအား ပြည်နယ်အဆင့် ဝင်ငွေခွန်များကို ဒေသန္တရနှုန်းထားများဖြင့် ကောက်ခံခွင့်ပေးပါသည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံ၏ ပြည်နယ်များကကောက်ခံကြသော ဗဟိုအစိုးရ၏ဝင်ငွေခွန်များနှင့် တပြေးညီမဟုတ်သည့်

¹ ဗဟိုအစိုးရကသတ်မှတ်ထားသော အခွန်အခြေခံနှင့်အညီ တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အစိုးရများက အခွန်နှုန်းထားများ သတ်မှတ်၍ အခွန်ကောက်ခံမှုကိုဗဟိုအစိုးရကထိန်းချုပ်သောစနစ် (Piggybacked income tax revenues) သည် ဥပမာ ပိုင်ဆိုင်မှုခွန်ထက် နိုင်ငံရေးအရရှုပ်ထွေးမှုနည်းပါသည်။

ဝင်ငွေခွန်များကဲ့သို့ ဖြစ်ပါသည်။

ဒေသန္တရအဆင့်မှ ဝင်ငွေခွန်များကောက်ခံခြင်းကို ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများတွင် တွေ့ရှိရခဲပါသည်။ သို့သော် ယင်းနိုင်ငံအားလုံးတွင် တပြေးညီတွေ့ရှိရသည်မဟုတ်ပါ။ စီးပွားရေးအသွင်ကူးပြောင်းဆဲနိုင်ငံများတွင် တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အစိုးရများသည် ဝင်ငွေခွန်ကိုသိသာစွာ ကောက်ခံခွင့်ရရှိကြပါသည်။ ဥပမာ - ရုရှနိုင်ငံတွင် တစ်ဦးချင်းဝင်ငွေခွန်၏ ၁၀၀ ရာခိုင်နှုန်းကို တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အစိုးရများက ရရှိကြပါသည်။ သို့သော် ယင်းနိုင်ငံအားလုံး၌ ဒေသန္တရအစိုးရများအား အခွန်နှုန်းထားကို လွတ်လပ်စွာသတ်မှတ်ခွင့် ပေးထားခြင်းမရှိပါ။

ဖွံ့ဖြိုးသောနိုင်ငံများတွင် ဗဟိုအစိုးရက ဝင်ငွေခွန်မှရရှိသော ဘဏ္ဍာငွေအပေါ်တွင် အမှီပြုနေရသောကြောင့် ၎င်းတို့၏ဒေသန္တရအစိုးရများအား အဆိုပါအခွန်ကောက်ခံခွင့်ပေးထားမှုကို တွေ့ရှိရပါသည်။ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများတွင်မူ ဗဟိုအစိုးရကိုယ်တိုင်ကပင် တစ်ဦးချင်းဝင်ငွေခွန်ကောက်ခံရန် အခက်အခဲများရှိပါသည် (Bird and Zolt 2005)။ တစ်ဦးချင်းဝင်ငွေခွန်နှင့်ပတ်သက်၍ ဗဟိုအဆင့်ရှိအားနည်းချက်များ၊ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုကို လျင်မြန်စွာဆောင်ရွက်ရန် အခက်အခဲများ၊ ဗဟိုအစိုးရအများစုက တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အစိုးရများနှင့် အခွန်ဝင်ငွေခွဲဝေပေးရာတွင် တွန့်ဆုတ်မှုများကြောင့် တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်ဆိုင်ရာ ဘဏ္ဍာဝင်ငွေများကို ပိုမိုကောင်းမွန်ရန်အတွက် ပြင်ဆင်မွမ်းမံရန် ဖြစ်နိုင်ခြေနည်းပါးပါသည်။ သို့သော် တစ်ဦးချင်းဝင်ငွေခွန်ကို တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်များတွင် သတ်မှတ်ပါက (ဥပမာအားဖြင့် လူနေထူထပ်သောမြို့ပြများတွင် ဒေသန္တရအဆင့်ဖြစ်သော်လည်း) ပိုမိုတိုးတက်သောဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများတွင် ဖြစ်နိုင်ခြေများကို ထပ်မံ၍ ရှာဖွေကြရပါသည်။ အထူးသဖြင့် အဆိုပါအခွန်အသည် တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အစိုးရနှင့် မြို့ပြကြီးများတွင် ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသော အခွန်ဝင်ငွေအမျိုးအစားဖြစ်ပါသည်။ တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်တစ်ခုနှင့်တစ်ခု မတူညီနိုင်သော်လည်း စီမံခန့်ခွဲရေးနှင့်စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ယိုယွင်းမှုများကို ရှောင်ရှားရန်အတွက် နှုန်းထားတစ်မျိုးတည်းဖြင့်တပြေးညီ သတ်မှတ်၍ အခွန်ကောက်ခံခွင့်ကို ပိုမိုတိုးမြှင့်ပေးသင့်ပါသည်။

လစာအပေါ်ကောက်ခံသည့်အခွန် (Payroll Taxes)

တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အဆင့် လစာအပေါ်ကောက်ခံသည့်အခွန်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အလားသဏ္ဍာန်တူ မေးခွန်းများရှိပါသည်။ မက်ဆီကိုနိုင်ငံစသည့် နိုင်ငံအနည်းစုတွင် လစာအပေါ်ကောက်ခံသည့်အခွန်များသည် တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အစိုးရများ၏ အရေးကြီးသော ဝင်ငွေဖြစ်ပါသည်။ ယင်းအခွန်အမျိုးအစားသည် အားသာချက်များစွာရှိပြီး အားနည်းချက် အနည်းဆုံးနှစ်ခုရှိပါသည်။ အားသာချက်မှာ စီမံခန့်ခွဲမှုအတွက် လွယ်ကူခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အကြီးစားလုပ်ငန်းများကို

အခွန်ကောက်ခံရာတွင် ၎င်းတို့သည် အခြားလုပ်ငန်းများထက် နှုန်းထားအနည်းငယ်ဖြင့် ထုတ်လုပ်မှုအားပို၍ကောင်းမွန်ပါသည်။ သို့သော် ခေတ်မီတိုးတက်သည့်ကဏ္ဍတွင် အလုပ်အကိုင် ခန့်အပ်ခြင်းအတွက် အခွန်ဆိုင်ရာအတားအဆီးသည် အားနည်းချက်တစ်ခုဖြစ်သည်သာမက လုပ်ငန်းများကိုလည်း လုပ်သားနေရာတွင် အရင်းအနှီးနှင့်အစားထိုးလာရန် အားပေးနေသကဲ့သို့ ဖြစ်နေပါသည်။ ဒုတိယအားနည်းချက်မှာ နိုင်ငံအများအပြားတွင် လစာအပေါ်ကောက်ခံသည့် အခွန်အခြေခံကို လူမှုဖူလုံရေးစနစ်ဖြင့် ဗဟိုမှအပြီးအပိုင် ထိန်းချုပ်လျှက်ရှိပါသည်။

တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ် သို့မဟုတ် ဒေသန္တရအဆင့်တွင် လစာအပေါ် ကောက်ခံသည့်အခွန်ကို ထိရောက်စွာစီမံခန့်ခွဲနိုင်ပါသည်။ တစ်ဦးချင်းဝင်ငွေကိုလည်း စီမံခန့်ခွဲ နိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ လက်တွေ့ဆောင်ရွက်ရာတွင် တစ်ဦးချင်းဝင်ငွေခွန်ကို နှင့် လစာအပေါ် ကောက်ခံသည့်အခွန် တို့သည် အခြေပြုချက်ခြင်း တူညီသော်လည်း တစ်ဦးချင်းဝင်ငွေခွန်သည် ဝန်ထမ်းများအပေါ်တွင် စည်းကြပ်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ လစာအပေါ်ကောက်ခံသည့် အခွန်မှာ လုပ်ငန်းရှင်အပေါ်တွင် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းဖြစ်စေ၊ အလုံးစုံဖြစ်စေအခြေခံ၍ ကောက်ခံသော အခွန်ဖြစ်ပါသည်။ တစ်ဦးချင်းဝင်ငွေခွန်တွင် အလုပ်အကိုင်ခန့်အပ်မှုအား ဆန့်ကျင်သည့်အချက်ကို ထင်ရှားစွာ မတွေ့ရှိရပေ။ လက်တွေ့တွင် လွယ်ကူခြင်းမရှိပါက မူအားဖြင့် တိုင်းဒေသကြီး/ ပြည်နယ်အဆင့်တွင် တစ်ဦးချင်းဝင်ငွေခွန်ကို အလုပ်အကိုင်၏ပင်ရင်းနေရာ (origin) ထက် သွားရောက်လုပ်ကိုင်သည့်နေရာ (destination) တွင် စည်းကြပ်ခြင်းဖြင့် နိုင်ငံရေးအရတာဝန်ခံမှုကို မြှင့်တင်နိုင်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများထက် တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အဆင့် အရေးပါမှုအားကောင်းသော နိုင်ငံကြီးများ၌ လစာအပေါ်စည်းကြပ်သောအခွန်ကို အနီးကပ် စောင့်ကြည့်စိစစ်ရန် ပိုမိုလိုအပ်ပါသည်။ တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အစိုးရများအတွက် လုပ်ခလစာ အပေါ်တွင် အခွန်စည်းကြပ်ပါက တစ်ဦးချင်းဝင်ငွေခွန်သည် လစာအပေါ်စည်းကြပ်သောအခွန် ထက်ပို၍ သင့်လျော်ပါသည်။

စာသုံးမှုခွန် (Consumption Taxes)

နိုင်ငံအများအပြားတွင် တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အဆင့်အတွက် အခွန်ဘဏ္ဍာ ရင်းမြစ်များကို စိစစ်သတ်မှတ်ရာ၌ အခွန်အခြေခံကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် နှင့် အလျော့အတင်း အသင့်အတင့်ရှိသော အထွေထွေအရောင်းခွန် (general sales tax) သည် စီးပွားရေးအရ သင့်တင့် လျောက်ပတ်မှုရှိပြီး စီမံခန့်ခွဲရေးအရအလားအလာကောင်းများရှိပါသည်။ ယစ်မျိုးခွန်သည် အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ သင့်တော်သော်လည်း ယာဉ်နှင့်လောင်စာဆီမှတစ်ပါး အခြားပစ္စည်းများ အပေါ်တွင် အခွန်ရရှိမှုမှာသိသာထင်ရှားမှုမရှိသည့်အပြင် အလျော့အတင်းလဲ နည်းပါးပါသည်။ ဒေသန္တရအဆင့် ပိုင်ဆိုင်မှုပစ္စည်းခွန်သည်လည်း အလားသဏ္ဍာန်တူပင် တာဝန်ကို အပြည့်အဝယူ

နိုင်သော်လည်း ပမာဏများပြားမည်မဟုတ်ပါ (လွယ်ကူစွာလည်း ချဲ့ထွင်နိုင်မည်မဟုတ်ပါ)။ နိုင်ငံအများအပြားတွင် လစာအပေါ်စည်းကြပ်သည့်အခွန်ကို လူမှုဖူလုံရေး အာမခံရန်ပုံငွေက လွှမ်းမိုးထားသောကြောင့် တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အခွန်ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်အတွက် မသင့်လျော်ပါ။ အခွန်ကောက်ခံမှုသဘာဝ အင်အားနည်းပါးသော ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံအများစု၌ တစ်ဦးချင်း ဝင်ငွေခွန်အပေါ်တွင် အပိုဆောင်းစည်းကြပ်သောအခွန်သည် အာမခံချက်အပြည့်အဝမရှိသော် လည်း တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်သာမက ဒေသန္တရအစိုးရအတွက်လည်း ပို၍အဓိပ္ပာယ်ရှိပါသည်။ ကျန်ရှိသောအခွန်အမျိုးအစားမှာ အထွေထွေအရောင်းခွန်ဖြစ်ပါသည်။

နိုင်ငံအများစု၌ အထွေထွေအရောင်းခွန်ကို တန်ဖိုးဖြည့်ခွန် (VAT) အနေနှင့် တွေ့ရှိရပါသည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံ ပြည်နယ်အများစုတွင် လက်လီအရောင်းခွန် (retail sales tax) သည် ပုံမှန်မဟုတ်သေးသော်လည်း တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အခွန်အဖြစ် တစ်ကြိမ်တစ်ခါက ဖြစ်ခဲ့ပါသည် (Musgrave 1983)။² အောက်တွင်ဆွေးနွေးထားသကဲ့သို့ ကမ္ဘာတလွှား လက်တလော ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသော ဖွံ့ဖြိုးရေးအခြေအနေများအပေါ် အခြေခံ၍ အရောင်းခွန်၏အနာဂတ်သည် သိသာထင်ရှားမှုမရှိသော်လည်း ယင်းကဲ့သို့ကောက်ချက်ချရန် စောလွန်းနေပါသေးသည်။ ဖွံ့ဖြိုးဆဲ နိုင်ငံများ၌ အခွန်စနစ်ကို တန်ဖိုးဖြည့်ခွန်ကလွှမ်းမိုးထားပါသည် (Keen and Lockwood 2006)။ အခွန်ဆိုင်ရာသုံးသပ်သူအများစုက VAT ကိုဗဟိုမှကောက်ခံသင့်သည်ဟူ၍ယူဆကြသောကြောင့် ယင်းအခြေအနေသည် တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်များ၏ ဘဏ္ဍာရေးအတွက် အရေးကြီးသော အခက်အခဲတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်များမှ VAT ကောက်ခံပါက စီမံခန့်ခွဲရေးစရိတ် နှင့် လိုက်နာမှုရှိ/မရှိစစ်ဆေးရန်စရိတ် ကြီးမားပြီး မက်ခရိုစီးပွားရေး ဆိုင်ရာထိန်းချုပ်မှုလျော့ပါးလာနိုင်သောကြောင့် လည်းကောင်း၊ ဗဟိုအစိုးရက VAT ကိုခွဲဝေပေးရန် တွန်းဆုတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ နယ်စပ်ကုန်သွယ်ရေးတွင် ပြဿနာများ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင် သောကြောင့်လည်းကောင်း VAT ကို တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အဆင့်မှ ကောက်ခံရန်မဖြစ်နိုင်ပါ။³ VAT ကို တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အဆင့်မှ ကောက်ခံရန်မသင့်ဟူသော အဆိုပြုချက်ကို ဘရာဇီးနိုင်ငံ၏ ရှေးဦးပိုင်းအတွေ့အကြုံက အထောက်အပံ့ပြုနေပါသည်။

ရောက်ရှိရာနေရာ (destination) ကိုအခြေခံထားသည့် VAT ကို

² အမှန်တွင် ဖွံ့ဖြိုးသောနိုင်ငံများ၏ “လက်လီ” အရောင်းခွန်အများစုသည် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ သွင်းအားစု အတိုင်းအတာပေါ်တွင် အမှီပြုနေပါသည်။ ပြည်နယ်များရှိ လက်လီအရောင်းခွန်အခြေခံ၏ သုံးပုံတစ်ပုံ သို့မဟုတ် တစ်ဝက်တွင် သွင်းအားစုပါဝင်ကြောင်း ကနေဒါနိုင်ငံ၌ ပြုလုပ်ခဲ့သော သုံးသပ်မှုစာတမ်းတစ်ခုတွင် တွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။

³ အကျယ်တဝင့်အားဖြင့် ကုန်သွယ်မှုနှင့်ပတ်သက်သည့် ယင်းဆွေးနွေးချက်မှာ တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ် တန်ဖိုးဖြည့်ခွန်ကို ပင်ရင်းနေရာကိုအခြေခံ၍ စည်းကြပ်ပါက ယိုယွင်းမှုရှိပြီး ရောက်ရှိရာနေရာအပေါ်အခြေခံ၍ စည်းကြပ်ပါက လုပ်ဆောင်၍မဖြစ်နိုင်ဟု ဆိုလိုပါသည်။

တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အဆင့်မှ ကောင်းမွန်စွာဆောင်ရွက်နိုင်သည့်ကိစ္စရပ်ကို ကနေဒါနိုင်ငံတွင်သာ တွေ့ရှိရပါသည် (Bird, Mintz and Wilson 2006)။ ယင်းနိုင်ငံတွင် စနစ်နှစ်ခုဖြင့် ဆောင်ရွက်ပါသည်။

- Quebec Sales Tax (QST) ကိုဘက်အရောင်းခွန် နှင့် ဖက်ဒရယ်တန်ဖိုးဖြည့်ခွန် Federal VAT (ကုန်စည်နှင့်ဝန်ဆောင်မှုခွန် (Goods and Services Tax) သို့မဟုတ် GST) ကို “VAT နှစ်မျိုး” စနစ်ဖြင့် ဆောင်ရွက်ပြီး အဆိုပါစနစ်တွင် ပြဿနာကြုံတွေ့ရလေ့မရှိပါ။ အခွန်အမျိုးအစား နှစ်မျိုးအတွက် နှုန်းထားများကို သက်ဆိုင်ရာအစိုးရက သီးသန့်စီမံသတ်မှတ်ပါသည်။ အခွန်၏ အခြေခံများတူညီကြသော်လည်း နှုန်းထားများကို သီးခြားစီသာသတ်မှတ်ကြပါသည်။ အစပိုင်းမှ စ၍ အခွန်နှစ်မျိုးစလုံးကို ပြည်နယ်၏စီမံခန့်ခွဲရေးတစ်ခုတည်းကသာ ကောက်ခံပါသည်။ ပြည်နယ်တစ်ခုနှင့်တစ်ခုအကြားရှိ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတစ်ခုနှင့်တစ်ခုအကြား အရောင်းခွန်များကို ဥရောပသမဂ္ဂတွင် ကျင့်သုံးသောစနစ်ကဲ့သို့ ရွှေ့ဆိုင်းပေးချေမှုစနစ်ဖြင့် ကိုင်တွယ် ဆောင်ရွက်ပါသည်။
- ၎င်းအပြင် သေးငယ်သောပြည်နယ်သုံးခုက တန်ဖိုးဖြည့်ခွန် (Harmonized Sales Tax – HST) ကို ဖက်ဒရယ် GST၏ အခြေခံနှင့်တူညီစွာ သတ်မှတ်ပါသည်။ ယင်းပြည်နယ်အဆင့်အခွန်များကို ဖက်ဒရယ်အစိုးရက စီမံခန့်ခွဲပြီး ရရှိသောအခွန်ဘဏ္ဍာဝင်ငွေများကို ပြည်နယ်တစ်ခုစီအလိုက် အခွန်စည်းကြပ်ရန် အကျုံးဝင်သည့်စားသုံးမှုအပေါ်အခြေခံ၍ ပြန်လည်ခွဲဝေပေးပါသည်။ ပြည်နယ်တစ်ခုနှင့်တစ်ခုအကြား အရောင်းများကိုလည်း QST အောက်တွင် အလားသဏ္ဍာန်တူ ကိုင်တွယ်ပါသည်။ HST ပြည်နယ်အားလုံးက နှုန်းထားတပြေးညီသတ်မှတ်ရန် သဘော တူညီချက်ရှိသော်လည်း စနစ်ကိုအကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန်အတွက် ၎င်းအခြေအနေ ကို မဖြစ်မနေလိုအပ်သည်မဟုတ်ပါ။

ကနေဒါနိုင်ငံ၏အတွေ့အကြုံအရ ကောင်းမွန်သောအခွန်စီမံခန့်ခွဲရေးစနစ်ရှိပါက VAT ကို တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အဆင့်ကလည်း ဆောင်ရွက်နိုင်ကြောင်းတွေ့ရှိရပါသည်။ အနည်းဆုံး အတော်အတန်အရွယ်အစားကြီးမားသော တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အစိုးရက ဆောင်ရွက်နိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ မူအားဖြင့် စီမံခန့်ခွဲရေးနှစ်ပိုင်းရှိခြင်း/မရှိ သို့မဟုတ် စီမံခန့်ခွဲရေးတစ်ခုတည်း ရှိပါကလည်း မည်သည့်အဆင့်က ဆောင်ရွက်မည်ဟူသောအချက်သည် အဓိကအချက်မဟုတ်ပါ။ တပြေးညီအခြေခံတူညီစွာသတ်မှတ်၍ စီမံခန့်ခွဲရေးတစ်ခုတည်းကသာ ဆောင်ရွက်သောစနစ် သည် ပို၍ထိရောက်ကြောင်း (ကနေဒါနိုင်ငံ၏ တစ်ဦးချင်းဝင်ငွေခွန်စနစ်ကိုကြည့်ခြင်းအားဖြင့်) တွေ့ရှိရပါသည်။ သို့သော် ၎င်းကဲ့သို့တစ်သွေမတိမ်းတူညီရန် မလိုအပ်ပါ။ အရေးကြီးသည့် အချက်မှာ ပေါင်းစည်းထားသောစာရင်းစစ် သို့မဟုတ် အနည်းဆုံးအနေနှင့် သတင်းအချက် အလက်များ ဖလှယ်မှုအဆင့်မြင့်မားပြီး အစိုးရအကြား ယုံကြည်မှုခိုင်မာသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ တာဝန်ခံမှုရှုထောင့်အရ အရေးကြီးဆုံးအချက်မှာ အခွန်စည်းကြပ်သော အစိုးရတိုင်းသည်

လွတ်လပ်စွာဖြင့် မိမိတို့၏ VAT နှုန်းထားများကို သတ်မှတ်နိုင်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။

သို့သော် ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံအများစုတွင် လက်တွေ့ကျသည့် “ကောင်းမွန်သော” အခွန်စီမံခန့်ခွဲရေးစနစ်ဟူ၍ မရှိသောကြောင့် အထူးသဖြင့် တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အဆင့်တွင် ရှေ့လုပ်ငန်းစဉ်အတွက် မည်သည့်ကိစ္စကို မည်သည့်အချိန်တွင် ပြီးမြောက်အောင်ဆောင်ရွက်မည်ဟူ၍ သတ်မှတ်ထားခြင်းမရှိပါ။ ဖြစ်နိုင်ခြေအရှိဆုံးနည်းလမ်းမှာ (အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ခြင်း မရှိသော်လည်း) ဘရာဇီးနိုင်ငံ (Varsano 1999) တွင် ဆောင်ရွက်ခဲ့သော McLure (2000) က “လျော်ကြေး” (compensation) VAT သို့မဟုတ် CVAT ဗဟို၏တန်ဖိုးဖြည့်ခွန် VAT ကိုထပ်မံဖြည့်စွက်သည့်နည်းလမ်း ဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါနည်းလမ်းသည် အိမ်ထောင်စု (မှတ်ပုံတင်ထားခြင်းမရှိသောကုန်သည်များ) က အခြားပြည်နယ်တွင် မှတ်ပုံတင်ထားသည့် ကုန်သည်ကဲ့သို့ ဟန်ဆောင်၍ ပြည်နယ်၏ VAT ကိုရှောင်သည့်ကိစ္စကို ဟန့်တားပြီးနှင့်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အခွန်ဆိုင်ရာစီမံခန့်ခွဲရေး (အစိုးရအဆင့်အားလုံး၌) ကောင်းမွန်စွာမဖြစ်ထွန်းသေးပါက အဆိုပါစနစ်ဖြင့် အခွန်ဘဏ္ဍာရငွေကို ထိန်းသိမ်းနိုင်ပါသည်။ အဆိုပါအချက်များသည် အသုံးစရိတ် ကဏ္ဍတာဝန် နှင့် မူအရ VAT သည် အဓိကအခွန်ဘဏ္ဍာရငွေရှိသော ပြည်နယ်များကိုတွေ့ရှိရသော ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံအနည်းငယ်တွင် တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ် VAT ကိုပိုမိုကောင်းမွန်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်သောအခြေအနေဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ အခွန်စီမံခန့်ခွဲရေးသည် ကနေဒါနိုင်ငံသားတို့၏ စံနှုန်းပေါ်မူတည်ခြင်းမရှိပါ။ တစ်သားတည်းဖြစ်သော သေးငယ်သည့်နိုင်ငံများတွင် ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသည့် ပြည်နယ်အဆင့်အခွန်ဘဏ္ဍာရငွေများဖော်ထုတ်လိုပါက ကနေဒါနိုင်ငံတွင် ကျင့်သုံးသော ရောက်ရှိရာနေရာအခြေပြု VAT ရငွေများအား ပြန်လည်ခွဲဝေသည့် HST စနစ်ကို ဆောင်ရွက်နိုင်ကြောင်း အကြံပြုပါသည်။

စီးပွားရေးလုပ်ငန်းခွန် (Business Taxes)

ကုမ္ပဏီဝင်ငွေခွန် (corporate income taxes)၊ မတည်ရင်းနှီးငွေခွန် (capital taxes)၊ ပြည်ပနေသူများ၏ ပိုင်ဆိုင်မှုပစ္စည်းခွန် (non-residential property taxes)၊ မြို့တွင်းပစ္စည်းသယ်ဆောင်ခ၊ လုပ်ငန်းလိုင်စင်ကြေး၊ စက်မှုနှင့်ကုန်သွယ်လုပ်ငန်းခွန် စသည့် အခွန်အမျိုးမျိုးကို တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်နှင့် ဒေသန္တရလုပ်ငန်းအခွန်များအဖြစ် ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံအများအပြားတွင် တွေ့ရှိရပါသည်။⁴ ၎င်းအခွန်များနှင့်ပတ်သက်၍ စီးပွားရေးအရ လက်တွေ့ဆန်မှုရှိမရှိထက် တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အစိုးရများကို အခွန်ပိုင်းဆိုင်ရာ စည်းကြပ်အုပ်ချုပ်ခွင့် တစ်စုံတစ်ရာပေးသောကြောင့် နိုင်ငံရေးအရလက်တွေ့ဆန်ပြီး ဒီမိုကရေစီအုပ်ချုပ်မှု အသိုက်အဝန်း

⁴ အဆိုပါအခွန်အမျိုးအစားများနှင့်ပတ်သက်၍ ဆွေးနွေးချက်များကို သိရှိလိုပါက Pola (1991) နှင့် Bird (2003) ကိုကြည့်ပါ။

နှင့်လည်း ကိုက်ညီပါသည်။ ပြည်တွင်းနေသူများထံမှကောက်ခံသော ပိုင်ဆိုင်မှုခွန်အား ကန့်သန့်ထားပြီး ဗဟိုအစိုးရမှ ထောက်ပံ့ပေးမှုအပေါ်တွင် အမှီပြုနေရသော အခြေအနေရှိသည့် ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံအများအပြားတွင် တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အစိုးရများသည် ဒေသခံများ၏ လိုအပ်ချက်ကို ဖြည့်ဆည်းပေးရန်အတွက် အခွန်ရငွေကိုချဲ့ထွင်ရန်အတွက် လုပ်ငန်းခွန်တစ်မျိုးတည်းကိုသာ ကိုင်တွယ်ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။

တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်လုပ်ငန်းခွန်များသည် ဝန်ထမ်းများနှင့်ပြည်သူများအကြားတွင် ယေဘုယျအားဖြင့် ထင်ရှားကြော်ကြားသည့် အကြောင်းအရင်းနှစ်ရပ်ရှိပါသည်။ ပထမအကြောင်းအရင်းမှာ ၎င်းအခွန်အမျိုးအစားသည် ဥပမာ ပိုင်ဆိုင်မှုခွန်နှင့်နှိုင်းယှဉ်ပါက အလျော့အတင်းလွယ်ကူစွာဖြစ်ပြီး သိသာစွာလည်း အခွန်ရငွေ ရရှိပါသည်။ ဒုတိယအကြောင်းအရင်းမှာ လုပ်ငန်းခွန်ကောက်ခံမှု၏ ဖြစ်တည်မှုကို မည်သူကမျှ သေချာမသိရှိသောကြောင့် အခွန်ကိုဒေသခံမဟုတ်ဘဲ အခြားသူမှအခွန်ဆောင်ခြင်းဖြစ်ကြောင်း လွယ်ကူစွာ ယူဆနိုင်ခြင်း သို့မဟုတ် တစ်ပါးသူလက်ခံအောင်ပြောဆိုနိုင်ပါသည်။

ကျွမ်းကျင်သူများက လုပ်ငန်းခွန်၏ အဟန့်အတားနှင့်ပြဿနာများကို မူအားဖြင့် လေ့လာသုံးသပ်ခဲ့ပြီး မလုပ်ဆောင်ရန် ပြောကြားကြပါသည် (McLure 1994)။ သို့သော် အဆိုပါအခွန်အမျိုးအစားများသည် ဆက်လက်တည်ရှိနေမည်ဖြစ်သောကြောင့် စီးပွားရေးပညာရှင်များက မည်သို့ပင်သုံးသပ်စေကာမူ တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အစိုးရများက ကောက်ခံသော လုပ်ငန်းခွန်တွင် ပြဿနာရှိမရှိ သို့မဟုတ် ဆောင်ရွက်ရန်လမ်းကြောင်း ရှိမရှိကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် အရေးကြီးပါသည်။

စီးပွားရေးရှုထောင့်အရ ဒေသန္တရလုပ်ငန်းခွန်ကို သတ်မှတ်ထားသောပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများမှ အကျိုးရရှိကြသည့် ပြည်သူများထံမှ ကောက်ခံသောအခွန်အဖြစ် ရိုးစဉ်းစွာမြင်တွေ့နိုင်ပါသည်။ ထိရောက်မှုအတွက် ယင်းအခွန်အမျိုးအစားကို မရှိမဖြစ်လိုအပ်ပါသည်။ အသုံးပြုခများကောက်ခံ၍ အစိုးရကဏ္ဍ၏ကုန်ကျစရိတ်များကို လျော့ချရန်အတွက် အစွန်းထွက်ကုန်ကျစရိတ်ကာမိနိုင်ခြင်းမရှိသည့် အခြေအနေ၌ လုပ်ငန်းများအပေါ်တွင် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ပုံစံဖြင့် အခွန်ကောက်ခံခြင်းက အကြောင်းခိုင်လုံမှုရှိပါသည်။ သို့သော် ၎င်းတို့နှင့်တွဲ၍ လုပ်သား (လုပ်ခလစာအပေါ်စည်းကြပ်သည့်အခွန်) သို့မဟုတ် အရင်းအနှီး (ကုမ္ပဏီဝင်ငွေခွန် သို့မဟုတ် စီးပွားရေးလုပ်ငန်း၏ပိုင်ဆိုင်မှုခွန်) မည်သည်ကို အခွန်ကောက်ခံခြင်းတွင် ထည့်သွင်းမည်ကို ဆုံးဖြတ်မည်မှာ ခက်ခဲပါသည်။ တန်ဖိုးဖြည့်ခွန်ကဲ့သို့ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်နှင့် ကောက်ခံသည့်အခွန်အမျိုးအစားကို အခွန်စည်းကြပ်မှုတွင် ထည့်သွင်း

သင့်ပါသည်။⁵

“တန်ဖိုးဖြည့်ဝင်ငွေခွန်” (value-added income tax) သို့မဟုတ် ထုတ်လုပ်မှုနှင့် ပင်ရင်းဒေသ (origin) နှင့် စားသုံးမှု (destination) အပေါ်အခြေခံမည့်အစား ဝင်ငွေအပေါ်တွင် စည်းကြပ်သောအခွန်အမျိုးအစားက VAT အတွက် အသင့်တော်ဆုံး ပုံစံဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းကို လုပ်ငန်းတန်ဖိုးဖြည့်ခွန် သို့မဟုတ် Business value tax – BVT ဟုခေါ်ဆိုနိုင်ပါသည်။ BVT တွင် အဓိကဝိသေသလက္ခဏာ သုံးမျိုးရှိပါသည်။

- ပထမအချက်မှာ စားသုံးမှုအပေါ်တွင်မဟုတ်ဘဲ ဝင်ငွေအပေါ်တွင် စည်းကြပ်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အမြတ်နှင့်လုပ်ခများကိုပေါင်းသည့်ပမာဏအပေါ်တွင် အခြေခံခြင်း သို့မဟုတ် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု နှင့် စားသုံးမှုနှစ်ခုစလုံးအပေါ်တွင် အခြေခံထားပါသည်။⁶
- ဒုတိယအချက်မှာ စားသုံးမှုအပေါ်တွင်မဟုတ်ဘဲ ထုတ်လုပ်မှုအပေါ်တွင် စည်းကြပ်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ရောက်ရှိမည့်ဒေသမဟုတ်ဘဲ ပင်ရင်းအပေါ်တွင် အခြေခံထားပါသည်။ သွင်းကုန် အပေါ်တွင်မဟုတ်ဘဲ ပို့ကုန်အပေါ်တွင် စည်းကြပ်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။
- တတိယအချက်မှာ ကုန်သွယ်မှုကြားခံအဆင့် သို့မဟုတ် invoice-credit စနစ်မဟုတ်ဘဲ နှစ်စဉ်စာရင်းအပေါ်တွင် နှုတ်ယူခြင်း(သို့မဟုတ်ပေါင်းထည့်ခြင်း)နည်းလမ်းဖြစ်ပါသည်။

အိမ်နီးချင်းပြည်နယ်၏ယှဉ်ပြိုင်မှုကို ကာကွယ်ခြင်းဖြင့် (beggar-my-neighbor) အခွန်ပြိုင်ဆိုင် ကောက်ခံမှု နှင့် အခွန်ကိုတင်ပို့မှု၏ အန္တရာယ်ကို ကိုင်တွယ်ရန်အတွက် အခွန်၏ ကြမ်းခင်း နှင့် ဖြစ်နိုင်ပါက အမြင့်ဆုံးသတ်မှတ်ချက်ကိုပါ ချမှတ်ရန် အကြံပြုပါသည်။ “အခွန်ပြိုင်ဆိုင်မှု” (အခွန်အခြေခံအများအပြားရှိသော ချမ်းသာကြွယ်ဝသည့်နယ်မြေတွင် အခွန်နှုန်းထားကို နိမ့်ထားပြီး အခွန်အခြေခံကိုပိုမိုရရှိရန် ဆောင်ရွက်ခြင်း)ကို ရှောင်ရှားရန်အတွက် အနည်းဆုံး နှုန်းထားကိုသတ်မှတ်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ “အခွန်တင်ပို့ခြင်း” (ဘီယာချက်စက်ရုံရှိသည့်နယ်မြေ သို့မဟုတ် ဓာတ်ငွေဖြန့်ဖြူးသည့်ပိုက်လိုင်းတည်ရှိသော နယ်မြေတွင် အခွန်ဆောင်သူများသည် ယင်းနယ်မြေတွင်နေထိုင်သူများမဟုတ်ပါ)ကို ကာကွယ်ရန်အတွက် အမြင့်ဆုံးအခွန်နှုန်းထားကို သတ်မှတ်ရန် လိုအပ်ပါသည်။

BVT သည် တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ် လုပ်ငန်းခွန်အမျိုးအစားများထက်ပို၍

---

⁵ ပင်ရင်းနေရာကိုအခြေခံ၍ VAT ကောက်ခံသည့်အကြောင်း Sullivan (1965) တွင်ဖော်ပြထားပါသည်။
⁶ ဝင်ငွေစုစုပေါင်း သို့မဟုတ် အသားတင်ဝင်ငွေ (တန်ဖိုးလျော့နှုတ်ပြီး) သို့မဟုတ် စားသုံးမှု (တန်ဖိုးလျော့ကိုပြန်ပေါင်း၍ အရင်းအနှီးကုန်ကျစရိတ်ကိုနှုတ်၍) အပေါ်အခြေခံ၍ တွက်ချက်နိုင်ပါသည်။ ယုတ္တိအရှိဆုံးမှာ အသားတင်ဝင်ငွေအပေါ် အခြေခံခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ယိုယွင်းမှုနည်းပါးပြီး ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုပုံသဏ္ဍာန်တစ်ချို့ကို ခွဲခြားဆက်ဆံပါသည်။ ထို့အပြင် စီးပွားရေးစက်ဝန်းအပေါ် ထိခိုက်မှုနည်းပါးပြီး အခွန်ရှောင်ခြင်းကိစ္စရပ်အပေါ်တွင်လည်း ပို၍ခံနိုင်အားရှိပါသည်။ BVT ၏ နှုန်းထားများကို ရှိရင်းစွဲ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းခွန်များနှင့် တပြေးညီ သတ်မှတ်သော်လည်း အဆိုပါအားသာချက်များရှိနေဆဲဖြစ်ပါသည်။ အထက်တွင်တင်ပြထားသည့် အကျိုးကျေးဇူးအပေါ်အခြေခံသည့်နည်းလမ်း၏ အရေးကြီးသော အားသာချက်တစ်ခုမှာ ဖိတ်လှုံ့ အကျိုးသက်ရောက်မှုကိုဖယ်ရှားနိုင်ပြီး တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အစိုးရများ၏ တာဝန်ယူမှု နှင့် တာဝန်ခံမှု ပိုမိုရှိလာစေရန် အားပေးခြင်းဖြစ်ပါသည်။⁷

နိဂုံး

နိဂုံးချုပ်အားဖြင့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုဖြေလျှော့ခြင်းကောင်းမွန်စွာ တည်ဆောက်၍ စနစ်တစ်ခု၏ အစိတ်အပိုင်းများအတူတကွ ကောင်းမွန်စွာချိတ်ဆက်ပြီး အစိုးရအုပ်ချုပ်ရေး အဆင့်များအကြား ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာဆက်သွယ်မှုကို အလေးထားဆောင်ရွက်ရပါမည်။ အစိုးရ အုပ်ချုပ်ရေးအဆင့်အလိုက် အသုံးစရိတ်ဆိုင်ရာတာဝန်များကို ရှင်းလင်းစွာ မသတ်မှတ်ထားဘဲ ကောင်းမွန်သော တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အခွန်စနစ်ကို တည်ဆောက်နိုင်မည်မဟုတ်ပါ။ အလားတူ ပင် နိုင်ငံရေးအရလက်တွေ့ကြုံတွေ့နေရသော်လည်း မျှတမှုမရှိသည့်အခြေအနေ မဖြစ်ပေါ်လာ စေရန် အစိုးရအုပ်ချုပ်ရေးအဆင့်များအကြား ရန်ပုံငွေခွဲဝေသည့်စနစ်ကို ကောင်းမွန်စွာ တည်ဆောက်ထားခြင်းမရှိဘဲ တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်များအား အခွန်ဘဏ္ဍာ ဝင်ငွေဆိုင်ရာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုဖြေလျှော့ခြင်းကို ကောင်းမွန်စွာဆောင်ရွက်နိုင်မည် မဟုတ်ပါ။ တိုင်းဒေသကြီး/ ပြည်နယ်များအား ၎င်းတို့၏ ဆောင်ရွက်နိုင်အားအတိုင်းအတာကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားခြင်းမရှိဘဲ အခွန်ဆိုင်ရာတာဝန်များကို ခွဲဝေပေးပါက အဓိပ္ပါယ်ရှိမရှိကိုလည်း စဉ်းစားရန် လိုအပ်ပါသည်။⁸ နိုင်ငံတိုင်းတွင် မည်သည့်အခွန်အကောက်အမျိုးအစားများကို တိုင်းဒေသကြီး/ ပြည်နယ်များက ကိုင်တွယ်ဆောင်ရွက်သင့်ပြီး မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ လွတ်လပ်စွာ ဆောင်ရွက်သင့်သည်ကို ဆုံးဖြတ်ချက်မချမီ ကိစ္စရပ်အများအပြားကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လိုအပ်ပါသည်။

မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ အခြေအနေအမျိုးမျိုးမှ ဖြစ်ပေါ်လာသော အယူအဆ နှင့် အတွေ့အကြုံများအပေါ်အခြေခံ၍ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများတွင် အသားတင်အကျိုးကျေးဇူးရရှိမှုကို ရေရှည်တည်တံ့စေရန်အတွက် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချခြင်းပြုလုပ်ပါက တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အစိုးရများအား လက်ရှိထက်ပို၍ အခွန်ကောက်ခံမှုဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်

⁷ ဒေသန္တရအဆင့်လုပ်ငန်းခွန် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ပုံကို ဤစာတမ်းတွင် ဆွေးနွေးတင်ပြထားခြင်း မရှိပါ။ အဆိုပါအကြောင်း ပိုမိုသိရှိလိုပါက Bird and McKenzie (2001) ကိုကြည့်ပါ။

⁸ ဥပမာ - မြို့တော်များတွင်ကြိုတွေ့ရသောပြဿနာများကို သိရှိလိုပါက Slack (2007) ကိုကြည့်ပါ။

များကို အပ်နှင်းသင့်ပါသည်။ ထို့အပြင် ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံအများစုတွင် တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်များ အတွက် ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသော အခွန်အကောက်အမျိုးအစားများမှာ - တစ်ဦးချင်းဝင်ငွေခွန်၏ သတ်မှတ်ချက်အပေါ် အပိုဆောင်းခွန်၊ ပိုင်ဆိုင်မှုခွန်၊ မော်တော်ယာဉ်အပေါ်စည်းကြပ်သည့်အခွန်၊ လစာအပေါ်စည်းကြပ်သည့်အခွန်၊ တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်အဆင့် တန်ဖိုးဖြည့်ခွန်နှင့် လုပ်ငန်း တန်ဖိုးခွန် တို့ဖြစ်ပါသည်။